

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

ШИЛО ЄВГЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту,
д-р екон. наук, професор

_____ Є. Є. Іонін
« ____ » _____ 20__ р.

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ
НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ В БАНКУ**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
О.Т. Поліщук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
канд. екон. наук, доцент

(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Шило Є.В. Теорія і практика обліку, аналізу і аудиту операцій на поточних рахунках в банку. Спеціальність 071 «Облік і оподаткування», Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2021.

У кваліфікаційній роботі розкрито досліджено питання організації та методики обліку, аудиту й аналізу операцій на поточних рахунках банку. В дослідженні розроблено рекомендації щодо виокремлення структурно-функціональних компонентів системи оптимізації операцій на поточному рахунку в банку, розроблено фрагмент графіку документообороту, визначено складові облікової політики в частині грошових коштів та запропоновано фрагмент робочого плану рахунків, обґрунтовано та запропоновано до впровадження системи управлінського обліку, запропоновано схему та розроблено алгоритм аналізу грошових коштів для підприємства та узагальнено низку чинників, запропоновано схему аудиту операцій на рахунках у банку.

Ключові слова: грошові кошти, поточний рахунок, рахунки в банку, облік грошових коштів, аналіз грошових потоків, аудит коштів на рахунках.

Табл. 17. Рис. 14. Бібліограф.: 75 найм.

Shilo E . Theory and practice of accounting, analysis and audit of operations current accounts in the bank

Specialty 071 «Accounting and taxation», Programme «Accounting and taxation». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2021.

In the qualification work the issues of organization and methods of accounting, audit and analysis of operations on current accounts of the bank are revealed. The researcher developed recommendations for the separation of structural and functional components of the system of optimization of operations on the current account in the bank, developed a fragment of the schedule of documents, the components of the accounting policy in terms of cash are determined and a fragment of the working plan of accounts is proposed, the management accounting system is substantiated and proposed, the scheme is proposed and the algorithm of cash analysis for the enterprise is developed and a number of factors are generalized.

Keywords: cash, current account, bank accounts, accounting for cash cats, cash flow analysis, audit of funds in accounts.

Tabl. 17. Fig. 14. Ref. 75.

ЗМІСТ

Вступ	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ Й АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ	8
1.1. Економічна сутність здійснення операцій на поточному рахунку в банку	8
1.2. Класифікація грошових коштів в управлінні грошовими потоками	18
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ В БАНКУ	25
2.1. Інформаційне забезпечення та організація обліку на поточних рахунках в банку	25
2.2. Розробка системи фінансового обліку операцій на поточних рахунках в банку	37
2.3. Міжнародний досвід організації та методики обліку операцій на поточних рахунках у банку	43
2.4. Управлінський облік операцій на рахунках банку в системі грошових потоків підприємства	53
Висновки до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА АУДИТ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ В СИСТЕМІ ОБРОБКИ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	64
3.1. Методика аналізу операцій на поточних рахунках банку	64
3.2. 3.2. Аудит операцій на поточному рахунку	73
Висновки до розділу 3	81
Висновки	82
Список використаних джерел	85
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Облік, аналіз та аудит грошових коштів на поточних рахунках в банку є одним з найбільш складних та суперечливих питань, що зумовлено проблемою можливих неплатежів в умовах кризових явищ в економіці. Ринкові умови господарювання передбачають удосконалення розрахунків підприємства та організації методів їхнього обліку і аудиту і, передусім, упорядкування всієї договірної роботи.

Правильно організований облік надходження та використання грошових коштів, матеріалів, послуг, дебіторської і кредиторської заборгованості, забезпечення щоденної платоспроможності підприємства, повинен сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і доведення заборгованості до стану безнадійної. Постає необхідність комплексного підходу до вирішення проблем з виникненням прострочених сум дебіторської та кредиторської заборгованостей по операціям в сфері оренди та удосконалення процесу управління грошовими потоками на базі незалежного інформаційного забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів відповідними даними, що формуються в системі бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту.

У розробку питань теорії та методики обліку, аналізу та аудиту операцій на поточних рахунках вагомий внесок зробили вчені: Ф.Ф.Бутинець, Г.Г.Кірейцев, О.І. Коблянська, І.А.Бланк, І.В. Красовська, В.С.Рудницький, О.А. Петрик, Н.М.Малюга, В.В. Сопко, О.Й. Хомин, В.Г. Швець та ін.

Вагомі напрацювання зазначених науковців охоплюють широку низку проблемних питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку і аудиту операцій на поточних рахунках. В той же час, деякі аспекти обліку, аналізу і аудиту потребують подальшого дослідження. Узагальнення теоретичних засад і практики обліку, аналізу та аудиту операцій на рахунках банку як складової частини системи бухгалтерського обліку зумовили вибір теми дослідження.

Метою дослідження є розробка теоретичних положень та практичних

рекомендацій стосовно удосконалення методики та організації обліку, аудиту і аналізу операцій на поточних рахунках банку.

Поставлена мета визначає зміст дослідження, яке ґрунтується на послідовному вирішенні наступних завдань теоретичного та практичного характеру:

- розкрити економічну сутність здійснення операцій на поточному рахунку в банку в системі менеджменту підприємства;
- розглянути підходи до класифікації грошових коштів;
- опрацювати нормативну базу з теми дослідження;
- встановити ступень корисності діючого облікового забезпечення та організації обліку операцій на поточних рахунках в банку з урахуванням різних груп користувачів;
- вивчити методику відображення операцій на поточному рахунку в системі первинного та зведеного обліку;
- дослідити методику узагальнення даних по операції на поточному рахунку з урахуванням міжнародної практики;
- надати пропозиції щодо впровадження управлінського обліку операцій на поточних рахунках у банку;
- обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення методики аналізу операцій на поточних рахунках;
- запропонувати схеми та алгоритми аналізу та аудиту операцій на поточному рахунку як складової системи управління.

Об'єктом дослідження є діюча система обліку, аналізу та аудиту операцій на поточних рахунках у банку на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань обліку, аналізу та аудиту операцій на поточних рахунках у банку суб'єктів підприємницької діяльності.

Методологія дослідження. Для дослідження використовувалися наукові методи, ґрунтовані на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах економіки. Теоретичні аспекти обліку досліджувалися із

застосуванням методів індукції і дедукції, за допомогою яких визначено місце розрахункових операцій в системі менеджменту підприємства. Історичний та логічний методи, а також метод порівняння використано при уточненні та деталізації рахунків з обліку розрахункових операцій в товарно-грошових взаємовідносинах. Метод порівняння застосовувався під час дослідження процедур автоматизації обліку розрахунків. За допомогою статистичних методів перевірено методику розрахунків комплексного аналізу грошових коштів підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці пропозиції щодо ефективного використання грошових коштів на поточних рахунках у банку відповідно до їх призначення в господарському процесі можливе на основі формування системою бухгалтерського обліку повної та достовірної інформації для аналізу, аудиту та управління ними в системі розрахункових операцій та грошових потоків підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку операцій на поточних рахунках в сучасних умовах господарювання, своєчасне одержання та проведення аналізу необхідної інформації керівництвом. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку розрахункових грошових операцій та можуть бути використані в процесі удосконалення системи обліку, аудиту і аналізу операцій на поточних рахунках у банку на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ».

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та практичні рекомендації, які містить дослідження, доповідалися автором на XXI Міжнародній науковій конференції студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання», що організована економічним факультетом Донецького національного університету імені Василя Стуса, тема доповіді «Деякі особливості організації первинного обліку

розрахункових операцій на рахунках банку».

Структура роботи. Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 75 найменувань, чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ Й АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ

1.1. Економічна сутність здійснення операцій на поточному рахунку в банку

Господарські процеси та операції, що мають місце в сучасній економіці за останні роки, свідчать, що загальна економічна стабільність прямо залежить від фінансової стійкості підприємств. Важливою характеристикою показника фінансової стійкості підприємства виступає здатність господарюючого суб'єкту генерувати в достатніх обсягах грошові кошти, з яких понад 90% містяться на рахунках у банку, для його ефективного функціонування та подальшого сталого розвитку.

Методологічні питання обліку операцій на поточних рахунках, необхідно уточнити, яке смислове навантаження несе дана категорія на мікроекономічному рівні підприємства.

Операції по розрахункам з контрагентами, проводяться через установи банку в готівковій та в безготівковій формі. Готівкові розрахунки розглядаються з тої позиції, що вони не повинні зберігатися в касі понадлімітно, а мають бути зараховані на рахунок банку: основний розрахунковий, депозитний тощо.

Як стверджують науковці, поточний рахунок — це рахунок підприємства, відкритий в уповноваженій установі банку (за вибором підприємства) для зберігання грошових коштів і проведення розрахунків у безготівковій формі [22].

Готівкою проводять лише деякі розрахунки підприємство. Також частину продукції підприємства можуть реалізовувати за готівку. За такими умовами, приймання готівки в касу проводять за прибутковими ордерами. Розрахунки готівкою здійснюються відповідно до інструкції НБУ «Про касові операції в банках України». Отримання готівки з поточного рахунку

здійснюється, як правило, з використанням грошового чека. Усі надходження й видачі готівки у національній валюті підприємства відображаються в касовій книзі.

Основними нормативними документами, що регулюють питання безготівкових розрахунків є: інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» Національного банку, що базується на Законі України «Про банки і банківську діяльність», а також іншими законодавчими актами України та нормативними актами, що ініціюються та розробляються Національним банком України.

Розвитку теорії та практики організації обліку, аудиту, аналізу операцій на поточних рахунках в банку присвячено роботи вітчизняних науковців, такі як: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Н.О. Гура, І.К. Дрозд, О.І. Коблянська, В.Г. Швець та ряд інших. Проте, недосконалість практичних аспектів щодо організації обліку, аналізу, аудиту операцій на поточному рахунку як в національній так і іноземній валюті, на підприємствах визначають доцільність проведеного дослідження.

Проф. Т.Б. Рубінштейн стверджує [59]: «в умовах діяльності фірми необхідна привязка розрахункових показників до діючої системи бухгалтерського обліку і статистичної звітності, а в них немає такого показника як «гроші», є «грошові кошти».

На думку вченого Ф.Ф. Бутинця «...якість управління грошовими потоками пропонується визначати як здатність підприємства використовувати в управлінській роботі, пов'язаної з формуванням та погашенням дебіторської та кредиторської заборгованості інновацій, нових сучасних технологій, фінансових інструментів, більш досконалих форм та методів впливу на контрагентів, які забезпечать найбільш ефективне вирішення поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей як на проміжних, так і на заключних етапах управління заборгованістю» [22].

Босак А. О., Рогальський Р. Б., Босак В. А. пишуть [6]: «Головна властивість грошей – це їх ліквідність. Ліквідність грошей означає здатність

грошей брати участь в придбанні товару або інших благ».

Відомо, що для здійснення безготівкових розрахунків, зберігання грошових коштів суб'єкти господарювання відкривають рахунки в банках. Для відкриття поточних рахунків слід керуватись Інструкцією «Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті», що затверджена Постановою НБУ від 18 грудня 1998 р. № 527. Інструкція визначає порядок не тільки відкриття, а й переоформлення та закриття поточних, депозитних рахунків у національній та іноземній валюті, а також бюджетних рахунків у національній валюті України.

Загалом підприємства можуть відкривати у банках наступні види рахунків (рис.1.1).

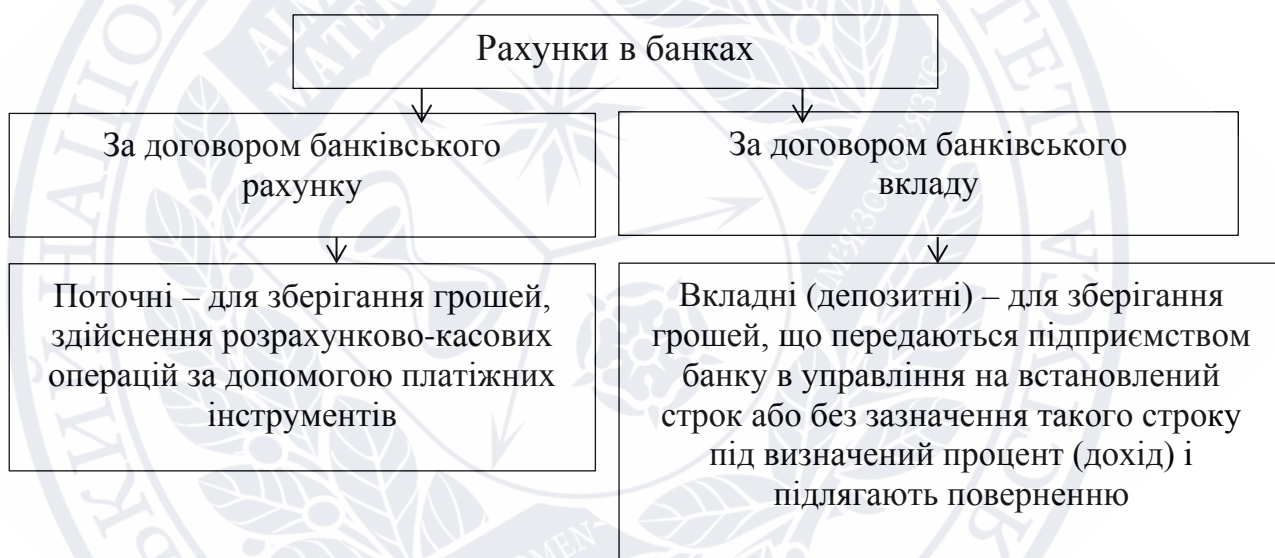

Рисунок 1.1. Види рахунків в банках підприємства

Поточні рахунки для зберігання грошових коштів як депозити та здійснення усіх видів банківських операцій відкриваються у будь-яких банках України виключно за вибором клієнта і згодою цих банків (при наявності відповідної ліцензії).

Практична діяльність свідчить, що суб'єктів господарювання, підприємство як юридична особа самостійно визначає кількість можливих поточних рахунків, що необхідно йому відкрити для забезпечення успішного функціонування.

Для відкриття поточного рахунку в банку підприємству потрібні наступні документи (рис. 1.2).

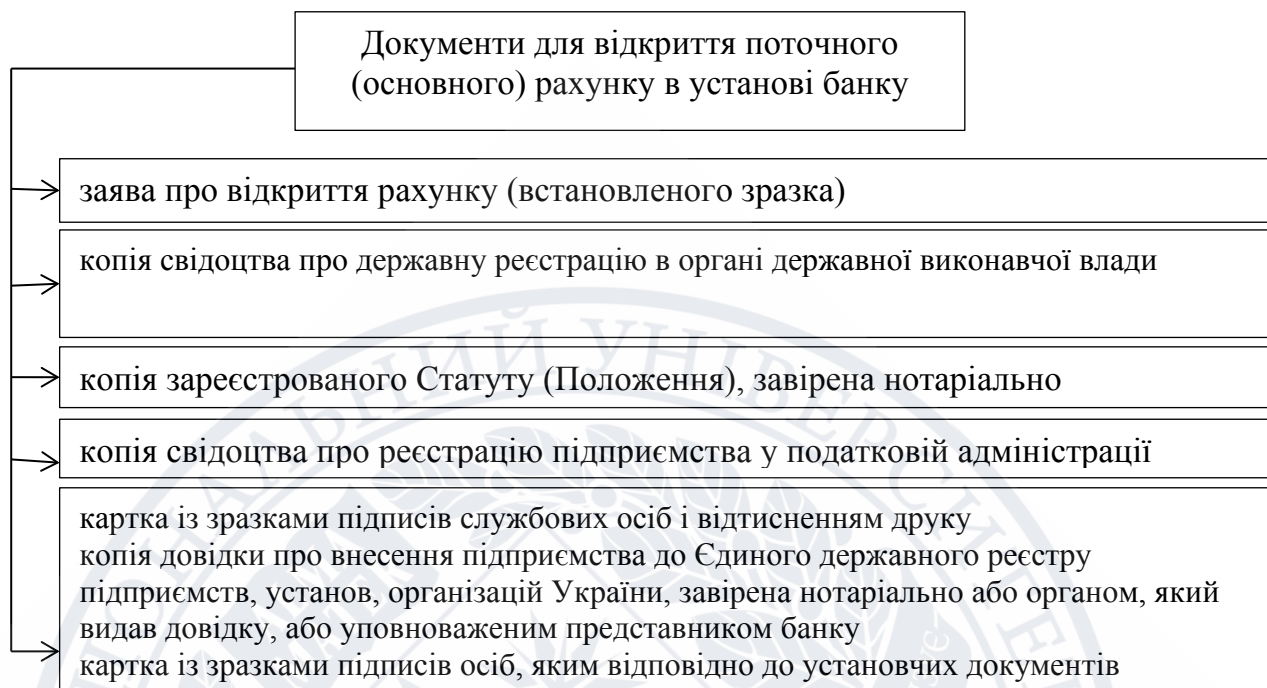

Рисунок 1.2. Документи для відкриття поточного рахунку в банку

Безготівкові розрахунки відіграють вирішальну для здійснення господарської діяльності та обороту, а тому вважається доцільним контроль за станом розрахунків, законністю проведення таких грошових операцій, правильністю оформленням розрахункових документів та вчасністю їх проведення та проходження всіх етапів формування, обробки та зберігання.

Варто відмітити, що в залежності від потреб в розрахункових операціях та умов, в яких вони застосовуються, підприємства, організації та інші суб'єкти підприємництва, в тому числі фізичні особи-підприємці, можуть відкривати в установах банку інші рахунки як у національній, так і в іноземній валютах.

По кожному із відкривають окремий обліковий субрахунок на рахунку «Інші рахунки в банку», залежно від мети відкриття того чи іншого рахунку (рис. 1.3).

Для забезпечення функціонування даних рахунків усі грошові кошти надходять з поточного рахунку.

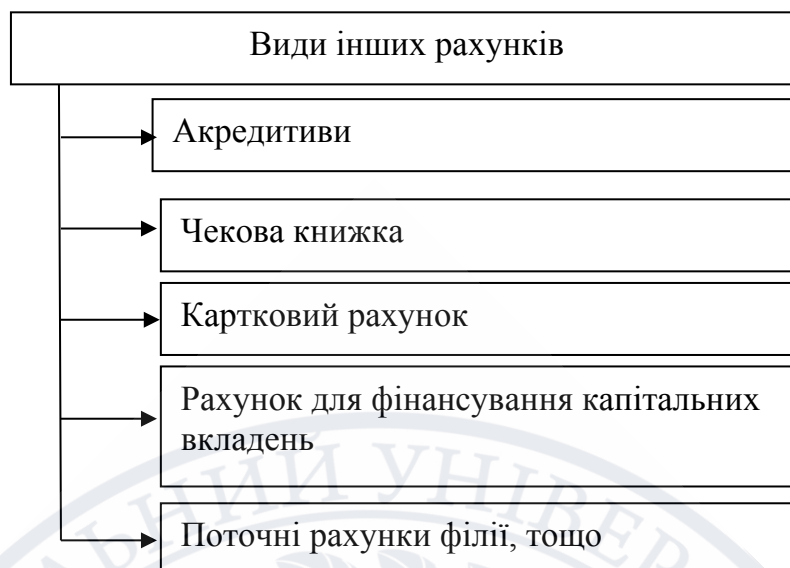

Рисунок 1.3. Інші види рахунків підприємства

Дослідження сучасних умов господарювання підприємств дозволили виявити основні проблеми оптимізації подальшого розвитку системи безготівкових розрахунків у системі функціонування України. Різні автори їх окреслюють виходячи з особливостей функціонування та об'ємів діяльності підприємства. Так, ряд акторів пропонують окреслити наступні проблеми:

- оптимізація форми і способів безготівкових розрахунків, їх організація, також вибір більш раціональних та доцільних форм розрахунків, якій давали б найбільший ефект;
- підвищення самостійності підприємств, організацій за умови доскональної організації і здійснення безготівкових розрахунків у господарському обороті;
- постійний пошук нових механізмів організації безготівкових розрахунків, які дозволили б на економічній основі подолати кризові явища і процеси в грошовій сфері [37].

На підставі вищезазначеного, для налагодження ефективної системи управління безготівковими операціями запропоновано до впровадження в практичну діяльність структурно-функціональні компоненти системи оптимізації операцій на поточному рахунку в банку, які представлено на рис 1.4.

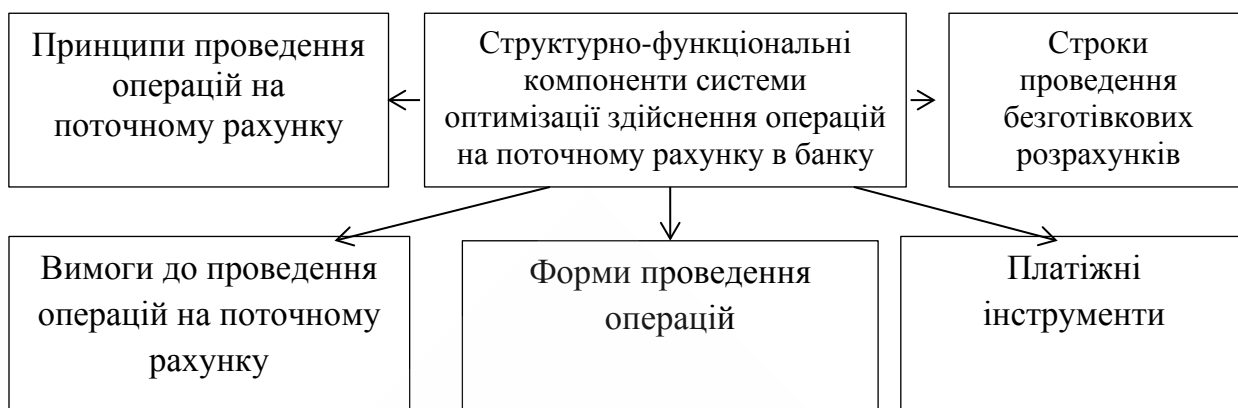

Рисунок 1.4. Структурно-функціональні компоненти системи оптимізації здійснення операцій на поточному рахунку в банку

В сучасних умовах господарювання підприємств одним із факторів забезпечення ефективної діяльності підприємства є безпека захисту даних бухгалтерського обліку.

Саме тому, на підставі вивчення міжнародного досвіду обліку операцій на поточному рахунку, вважаємо за доцільно, запропонувати до впровадження в поточний обліковий процес наступних додаткових принципів (рис. 1.5).

- принцип комплексності, згідно з яким при побудові системи захисту облікових даних поточного рахунку необхідно передбачати прояв усіх видів можливих загроз для підприємства, включаючи канали несанкціонованого доступу до бухгалтерської інформації, та всі можливі для нього засоби захисту. Засоби захисту облікової інформації про розрахунки підприємства повинні функціонувати в межах єдиного комплексу захисту конфіденційної інформації господарюючого суб'єкту, взаємно доповнюючи один одного у функціональному і технічному аспектах;

- принцип безпеки та контролю даних, який передбачає захист цінної облікової інформації, шляхом встановлення обмеження користувачів, віднесення її до інформації конфіденційного характеру та запровадження обмежень при роботі з нею;

- принцип ешелонування бухгалтерських даних полягає в створенні декількох послідовних зон захисту облікової інформації щодо операцій на

поточному рахунку.

Таким чином, найбільш важлива інформація бухгалтерської служби розташовується всередині інших зон захисту бухгалтерської інформації.

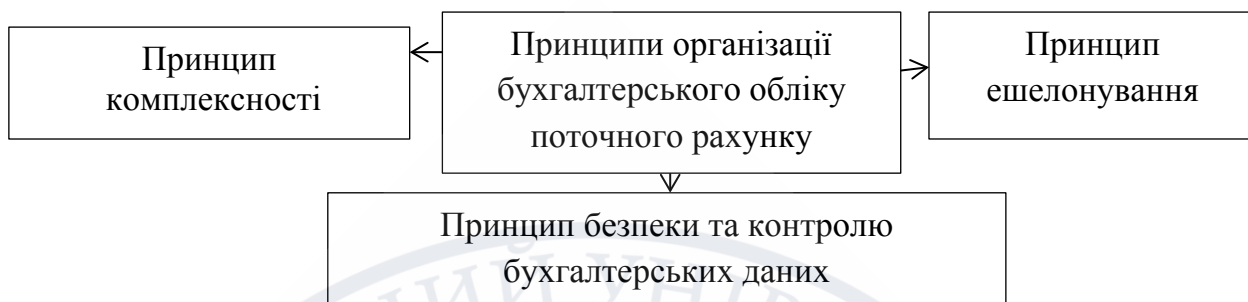

Рисунок 1.5. Додаткові принципи бухгалтерського обліку щодо обліку операцій на поточному рахунку

Вимоги до проведення операцій на поточному рахунку. Одним із важливих інструментів політики щодо регулювання операцій на поточному рахунку виступає платіжна дисципліна, за посередництвом якої здійснюється регулювання державою та уповноваженими нею органами розрахункових відносин між суб'єктами господарювання шляхом регламентації проведених операцій.

Форми проведення операцій на поточному рахунку. У кризових умовах економіки найбільш розповсюдженими є розрахунки грошима у вигляді готівкової та безготівкової форм у зв'язку із забезпеченням повного та своєчасного виконання зобов'язань. У даному випадку у бухгалтерському обліку не відображається дебіторська та кредиторська заборгованість. З метою спонукання суб'єктів господарювання до здійснення розрахунків безготівковим шляхом, що сприяє прозорості здійснюваних платежів та підкріплення банківської системи є встановлення ліміту готівкових коштів та розрахунків [27].

Отже, основний обсяг платежів в Україні здійснюється через безготівкові форми розрахунки, які представлені на рис. 1.3. Підприємство самостійно вибирає одну із зазначених форм та закріплює її в договорі.

Крім того, підприємства для проведення безготівкових розрахунків

може використовувати й інші платіжні інструменти. Порівняльний аналіз різних видів безготівкових платіжних інструментів поданий в додатку А.

За сучасних умов широкого розповсюдження набули дистанційні форми розрахунків, які значно прискорюють увесь розрахунковий процес. Дистанційне обслуговування здійснюється з використанням електронних розрахункових документів, хоча використання документів на паперових носіях не виключається.

Сучасні форми дистанційного обслуговування у свої працях описав Кириченко А., що виділяє наступні системи [32]:

– «Клієнт-банк» дозволяє керувати рахунками в банку й отримувати всю поточну інформацію про рух коштів на рахунках не виходячи з офісу. Система «Клієнт-Банк» надає наступні можливості: протягом операційного дня банку відправляти платежі на списання; одержувати поточну інформацію про зарахування і списання коштів з рахунків; одержувати виписки про рух коштів по рахунках за попередній банківський день (заклучні); одержувати курси валют НБУ.

– «Клієнт-Інтернет-банк» – система електронного платіжного документообігу між банком та клієнтами із використанням відповідних каналів зв'язку, яка дозволяє підтримувати зв'язок з банком безпосередньо з ПК, за наявності або відсутності мережі Internet. Перевагами системи є: спрощена схема доступу до поточного рахунку; швидкість і надійність отримання інформації; одночасний цілодобовий доступ до всіх власних рахунків, відкритих у різних філіях банку та з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Internet; перегляд і керування материнською структурою юридичної особи рахунками своїх філій чи структурних підрозділів.

– «Телефонний банкінг» – дистанційне обслуговування клієнтів за допомогою телефонних каналів зв'язку (для здійснення операцій за рахунком клієнта (оплата комунальних послуг, телефонних переговорів тощо).

Крім того, досить розповсюдженими є застосування банківських

переказів. Строки проведення безготівкових розрахунків (рис. 1.6).

Рисунок 1.6. Строки проведення міжбанківських переказів

У загальному контексті, сутність управління грошовими потоками на поточному рахунку підприємства визначається як застосування комплексної системи принципів і методів підготовки та реалізації управлінських рішень, що приймаються на стадії формування та інкасації заборгованості та направлене на забезпечення двох основних цілей, а саме: зростання обсягів товарообороту, що зумовлено застосуванням більш сприятливих умов для покупців і як наслідком зростання конкурентоспроможності організаційної структури, а також ефективне управління грошима, що направлене, в першу чергу, на оптимізацію їх обсягів та структури, зростання якісних параметрів формування та забезпечення інкасації заборгованості з мінімальними ризиками втрати активів підприємства.

Отже, для оптимізації системи управління операціями, що відбуваються на поточному рахунку доцільно впровадити в практичну діяльність наступні строки проведення банківських операцій, що надасть змогу оптимізувати грошові потоки.

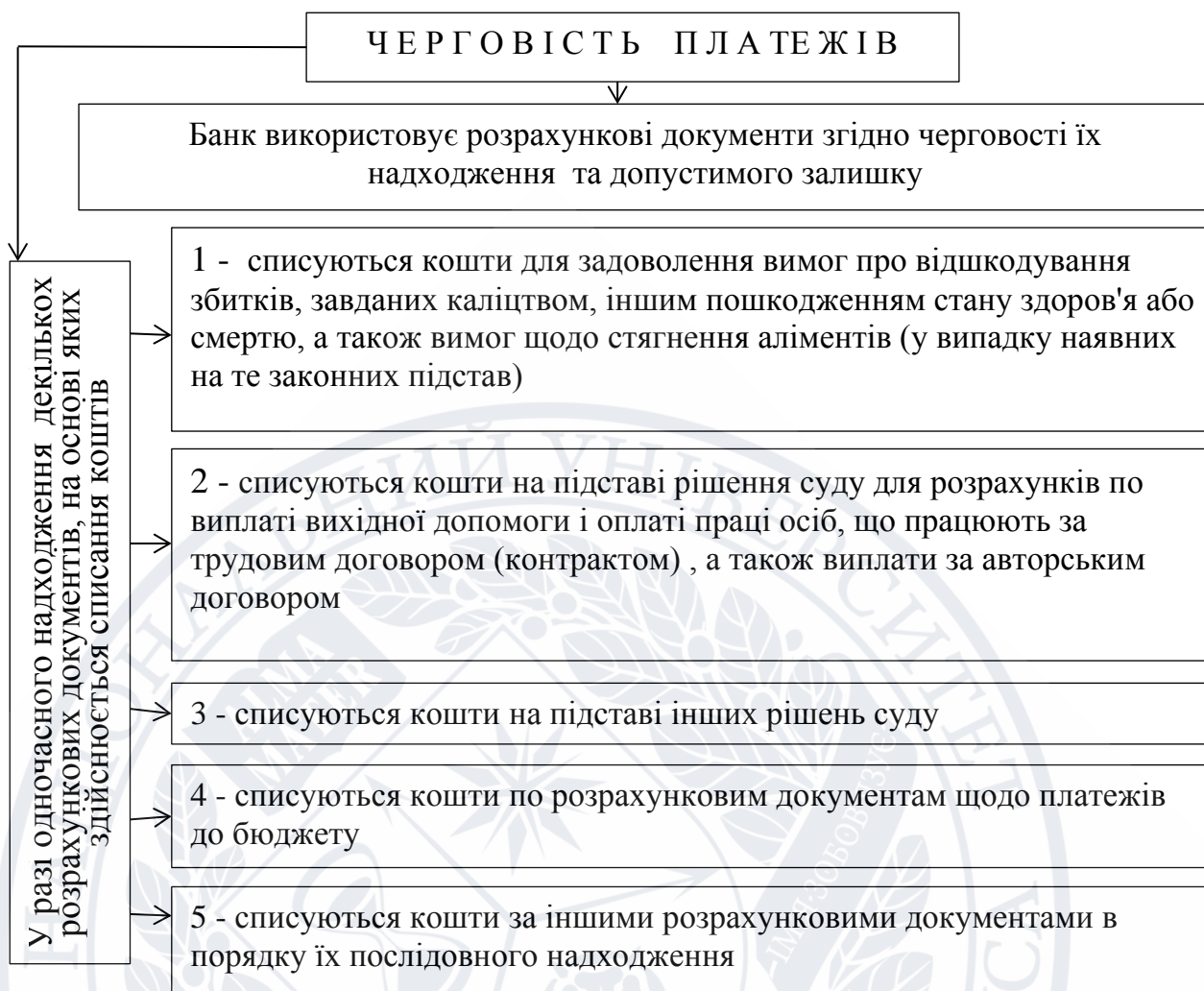

Рисунок 1.7. Черговість платежів з поточного рахунку банку

У зв'язку з тим, що тривалість розрахунків охоплює тривалість повного документообороту по здійсненню операції на поточному рахунку, який включає тривалість платежу дебітором і зарахування коштів на рахунок їх одержувача, то тривалість надходження коштів на рахунок підприємства не можна вважати основним критерієм ефективності форми розрахунків. Крім того, використання в практичній діяльності сучасної системи електронних платежів, якою користуються майже всі підприємства, дає змогу скоротити тривалість розрахунків до одного дня. Але при цьому не слід вважати, що скорочення тривалості розрахунків дасть змогу зменшити потребу сфери обігу в обігових коштах, зокрема тих, що знаходяться в розрахунках.

Проведено дослідження нормативної бази засвідчило, що під час здійснення платежів. уповноважений банк повинен дотримуватися наступної

черговості такої, як на рисунку 1.7.

Таким чином, взаємозв'язок зазначених структурно-функціональних компонентів системи оптимізації операцій на поточному рахунку в банку надасть можливість підприємству більш ефективно управляти обсягами та структурою грошових потоків підприємства, формувати ефективні принципи та стандарти кредитної політики, що вплине на підвищення ефективності використання капіталу підприємства та побудову ефективної системи управління заборгованістю з оптимальною швидкістю її погашення, мінімальними ризиками та максимальним результатом функціонування.

1.2. Класифікація грошових коштів в управлінні грошовими потоками

Проблемами класифікації грошових потоків займаються вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема, І. А. Бланк, В. П. Бондар, В. В. Бочаров, Т. А. Бочарова, Р. В. Кашеєв, Г. Г. Кірейцев, Е. В. Негашев, Л. О. Лігоненко, О. М. Петрук, Г. В. Ситник, Є. М. Сорокіна, Л. К. Сук та багато інших.

На сьогоднішній день чіткої класифікації грошових потоків з урахуванням сучасної практики господарювання у вітчизняній економічній літературі так і не розроблено.

Слід зазначити, що вчені по-різному оцінюють необхідність групування грошових потоків згідно з класифікаційними ознаками. Так, наприклад, найбільшу кількість таких ознак – дев'ятнадцять – виділяє у своїх роботах Атамас П. Й. [2], включаючи й деякі критерії, які не зустрічаються в публікаціях інших авторів.

Вчений пропонує розділяти грошові потоки на пріоритетні й другорядні з урахуванням значимості у формуванні кінцевих результатів господарської діяльності. Так, у сучасних нестабільних ринкових умовах ті потоки, які ще вчора здавалися незначними, у теперішній час можуть стати визначальними в процесі формування фінансового результату підприємства.

Крім цього, Атамас П. Й. виділяє ознаку законності, відповідно до якої грошові потоки поділяє на легальні, тобто ті, що не суперечать вимогам чинного законодавства, і тіньові, які здійснюються з порушенням діючих правових норм. Включення даної ознаки в облікову класифікацію грошових потоків суперечить природі бухгалтерського обліку, основним завданням якого є формування повної й достовірної інформації про діяльність підприємства і його майнового складу, таке групування грошових потоків можливе з позицій менеджменту [2].

Слід зазначити, що як велика, так і мала кількість класифікаційних ознак свідчить про невирішення проблеми, і погіршує процес пізнання явища, що призводить до непорозуміння з боку користувачів бухгалтерської інформації та осіб, що беруть участь у процесі її обробки й підготовки.

Автор Баліцька В. В. пропонує грошовий потік класифікувати як чистий, традиційний та операційний [3]. Під чистим грошовим потоком вони розуміють загальну зміну залишків коштів за певний період часу. Чистий прибуток до сплати податків, додана вартість до суми амортизаційних відрахувань є традиційним потоком, а операційний потік відображає фактичні чисті надходження або витрати коштів у результаті проведених підприємством операцій за звітний період. Вони окремо розглядають загальний грошовий потік, що визначається як всі грошові надходження й витрати підприємства. Однак викликає сумнів трактування чистого й загального грошових потоків, які сформульовані як практично ідентичні поняття. Класифікація грошових потоків запропонована Т. Райсом й Б. Койлі являє собою науковий інтерес, але має невелику кількість класифікаційних ознак, у зв'язку із цим обмежується у застосуванні на практиці.

Найбільш повну, ґрунтовну класифікацію грошових потоків господарюючих суб'єктів відобразила в своїх працях Станіславчик Е. Н. [62]. Вона зазначає, що те різноманіття грошових потоків, яке виникає на підприємстві, можна класифікувати за рядом потенційно можливих на практиці характерних ознак. Тобто перевагою запропонованої класифікації є

намагання виокремити найбільш важливі ознаки, які характерні для діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта. Даний підхід є більш глибоким на сучасному етапі розвитку економічної думки [27].

Колектив таких авторів, як: В. В. Ковальов, Е. С. Стоянова, М. А. Федотова, А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев, Р. С. Сайфулін розглядають грошові потоки тільки у двох площинах [32]:

- 1) за видами господарської діяльності: грошові потоки від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності;
- 2) за напрямком руху: позитивні грошові потоки (вхідні) і негативні (вихідні) грошові потоки.

Такий підхід не дозволяє вирішити сучасні завдання бухгалтерського обліку в галузі грошових потоків, так як сформована у такий спосіб інформація про грошовий потік підприємства не повною мірою буде задовольняти потреби користувачів.

Гварлиани Т. Е., відомий вітчизняний вчений-економіст, у своїх працях пропонував використовувати поняття «грошовий потік» і «умовно-грошовий потік», пояснюючи це тим, що в процесі фінансово-господарської діяльності суб'єкт підприємницької діяльності одержує доходи й здійснює витрати не тільки в грошовій, але й у будь-якій іншій формі. Наприклад, у тому самому періоді підприємство-замовник розплатилося з підприємством-виконавцем сировиною, а підприємство-виконавець у свою чергу розплатилося з одним зі своїх субпідрядників готовою продукцією. Таким чином, підприємство-виконавець одержало доходи у вигляді сировини й понесло витрати у вигляді готової продукції [10].

В. В. Бочаров запропонував свій неоднозначний погляд на класифікацію грошових потоків. Надходження коштів від цільового фінансування, кредитів й позик та повернення кредитів й позик В. В. Бочаров відніс до грошових потоків від операційної діяльності. Хоча МСБО № 7 «Звіт про рух грошових коштів» [7] грошові потоки від операційної діяльності відносять до фінансової діяльності підприємства. Отримання дивідендів і

відсотків за короткострокові фінансові вкладення, а також напрямок коштів на здійснення реальних інвестицій відносяться В. В. Бочаровим відносьть до потоків від фінансової діяльності, хоча загальновизнані вони як інвестиційні припливи. У той же час грошові потоки, пов'язані із власним капіталом підприємства, – надходження від емісії акцій, викуп акцій, виплата дивідендів та інші – не знайшли представлення в запропонованій класифікації вченого [7]. З нашого погляду запропонована відомим автором класифікація грошових потоків підприємства є недосконалою з відсутнім всеохоплюючим характером.

Більшість сучасних вчених, а саме: Е. В. Негашев, А. М. Кволий, П. В. Кудряшов, А. М. Кінг, А. М. Хіл Лафуенте, Л. Н. Павлова, Р. Б. Тянь, А. Д. Шеремет та їх однодумці обмежуються такими критеріями класифікації грошових потоків – за напрямком руху й методом розрахунку грошового потоку [74]. Вченими виділяються позитивний грошовий потік (сукупні надходження коштів, «приплив») і негативний грошовий потік (виплати, грошові витрати, «відтік»). Різниця валових припливів і відпливів коштів є величина чистого грошового потоку (або нетто-потоку) [1].

Ряд авторів застосовують класифікаційну ознаку «вид діяльності», яка генерує грошовий потік. Вважаємо, таке звуження переліку класифікаційних ознак не в повному обсязі дає можливість для дослідження різноманіття грошових потоків, що у свою чергу унеможливорює вирішення поставлених управлінських завдань на підприємстві.

Ознаки, які виділяються згаданими вище авторами, і варіанти класифікації представлені в додатку Б. Дані таблиці підтверджують, що найпоширенішими ознаками класифікації, які виділяють вищезгадані автори, є: масштаб обслуговування, вид господарської діяльності, спрямованість руху грошових потоків, рівень достатності коштів і інших. Перевагою вищенаведених підходів до класифікації, з погляду автора, є спроба вибрати найбільш значущі класифікаційні ознаки, характерні для діяльності будь-якої господарської одиниці, і розробка на цій основі єдиних підходів до оцінки

ефективності формування й використання коштів підприємства і безпосередньо на підприємстві.

Аналіз класифікаційних ознак, виокремлених цією групою авторів, показав їхню орієнтацію на зростаючі інформаційні потреби менеджменту підприємства. Поява тих або інших проблем у системі управління капіталом, акціонерної або ринкової вартості, зміна стратегії й цільової орієнтації бізнесу підприємства викликають необхідність розробки нових (додаткових) класифікаційних ознак, що рекомендовані даними авторами. Незважаючи на переваги запропонованих класифікацій, вони не знайшли широкого застосування у практичній діяльності підприємств країни.

Основним недоліком розглянутих класифікацій, на нашу думку, є відсутність системності у підході й виділенні класифікаційних ознак. Все різноманіття грошових потоків, які виникають на підприємстві, було б правильно класифікувати за рядом потенційно можливих на практиці характерних ознак, що визначають специфіку відповідного рівня управління – стратегічного, поточного й оперативного. Розглянутий системний підхід до класифікації грошових потоків узгоджується із потребами системи управління грошовими потоками в цілому по підприємству й у розрізі вищезгаданих рівнів (додаток В).

Відмінністю запропонованої класифікації грошових потоків є виділення й групування класифікаційних ознак за рівнями організації управління підприємства. За умови єдності мети й завдання використовувані методи управління грошовими потоками істотно розрізняються при здійсненні стратегічного, поточного або оперативного управління. При визначенні класифікаційних ознак керувались можливостями підприємств формувати відповідну інформацію, а також її цільове призначення. Саме тому із всього різноманіття класифікацій грошових потоків як на макрорівні, так і на мікрорівні доцільно обмежитися розглядом тільки вищевказаних ознак.

Автор вважає, що пропонується класифікація грошових потоків дозволить цілеспрямовано здійснювати планування й бюджетування, облік і

контроль грошових потоків на підприємствах.

Оскільки система бухгалтерського обліку є основним постачальником інформації для організації управління грошовими потоками, то розроблена автором класифікація грошових потоків повинна бути покладена в основу побудови стратегічного, фінансового й управлінського обліку грошових потоків. Для цих цілей вищенаведена класифікація трансформована у облікову класифікацію грошових потоків (додаток Г). Особливістю даної системи є прояв взаємообумовленості й взаємозв'язку між всіма видами обліку підприємства, що проявляється у використанні тих самих окремих класифікаційних ознак для всіх видів обліку й у застосуванні специфічних класифікаційних ознак для кожного з видів обліку.

Варто зазначити, що об'єктом дослідження виступають грошові потоки господарської діяльності підприємств, автор звертає увагу на один із видів грошових потоків вищерозглянутої класифікації. Слід визнати, що на законодавчому рівні розподіл грошових потоків за видами діяльності (операційною, інвестиційною та фінансовою) є єдиною класифікацією, що визнана системою бухгалтерського обліку.

Грошові потоки, створені операційною діяльністю часто переходять у сферу інвестиційної діяльності, де можуть використовуватися на розвиток виробництва або у сферу фінансової діяльності. На практиці поточна діяльність часто підтримується за рахунок фінансової й інвестиційної діяльності, що забезпечує виживання багатьох підприємств у нестабільному економічному середовищі (як правило, при цьому не виділяються кошти на капітальні вкладення, інноваційні програми й виплату дивідендів акціонерам) [19]. Тому розвиток будь-яких інших видів діяльності не повинен вступати у протиріччя з розвитком операційної діяльності, а тільки підтримувати її [15]. Відповідно й грошові потоки від інвестиційної, фінансової й інших видів діяльності не повинні шкодити формуванню грошових потоків від операційної діяльності [20].

Таким чином, розглянута класифікація грошових потоків та виділення

групувальних ознак за рівнями організації управління є інформаційною основою системи бухгалтерського обліку, яка дозволяє сформулювати повну та достовірну інформаційну базу, яка характеризує процес формування і використання грошових коштів, що у свою чергу допоможе якісніше проводити облік, контроль, бюджетування грошових потоків підприємств з метою ефективного управління.

Висновки до розділу 1

1. Вивчаючи сутність операцій на поточних рахунках банку було досліджено основні види таких операцій та розглянуто форми безготівкових операцій. Для налагодження ефективної системи управління безготівковими операціями запропоновано до впровадження в практичну діяльність структурно-функціональні компоненти системи оптимізації операцій на поточному рахунку в банку.

2. Встановлено, що для того, щоб вдало розкрити облік, аудит та аналіз операцій на поточних рахунках обліку необхідно розглядати не тільки нормативно-правові акти, а й інші літературні джерела, такі, як підручники, журнали, порівнюючи різні точки зору відносно обраної теми дослідження.

3. Застосовано системний підхід щодо класифікації грошових потоків, які виникають на підприємствах, як інформаційної основи системи бухгалтерського обліку. Грошові потоки доцільніше класифікувати за рядом потенційно можливих характерних ознак, що виникають на практиці та визначають специфіку відповідного рівня управління – стратегічного, поточного й оперативного. Відмінністю розглянутої класифікації грошових потоків є виділення й групування класифікаційних ознак за рівнями організації управління на підприємствах. Така класифікація грошових потоків дозволить цілеспрямовано здійснювати планування й бюджетування, облік і аудит грошових потоків.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ В БАНКУ

2.1. Інформаційне забезпечення та організація обліку на поточних рахунках в банку

Організація бухгалтерського обліку є цілеспрямованою діяльністю, яка має бути забезпечена керівництвом підприємства та націлена на створення, постійного впорядкування та удосконалення системи бухгалтерського обліку з метою оперативного задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

З метою ведення обліку, складання фінансової звітності згідно вимог чинного законодавства та надання її зовнішнім та внутрішнім користувачам підприємство формує облікову політику, тобто обирає такі принципи, методи та процедури обліку, які дозволили б достовірно відобразити результати діяльності та фінансовий стан підприємства і забезпечити порівнюваність звітних показників. Облікова політика ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» своє відображення знаходить у наказі про облікову політику підприємства (Додаток Д).

Організація обліку на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» покликана вирішити завдання щодо:

- своєчасної, достовірної, повної, безперервної реєстрації усіх фактів фінансово-господарської діяльності підприємстві;
- обробки даних, використовуючи різні процедури, прийоми та способи у відповідності з вихідною інформацією.

Бухгалтерський облік ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» є з'єднуючою ланкою між господарською діяльністю підприємства та особами, що безпосередньо приймають рішення ефективного ведення бізнесу.

Ведення бухгалтерського та податкового обліку на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» здійснює та контролює ще один працівник

бухгалтерії – бухгалтер-касир. Виконуючи свої функціональні обов'язки, бухгалтер-касир детально аналізує і відображає у бухгалтерському обліку нарахування податків, що сплачує підприємство, та контролює їх сплату.

Контролює роботу програми «1С:Бухгалтерія» головний бухгалтер, який окрім цього також веде облік розрахункових операцій з персоналом підприємства, покупцями та замовниками, постачальниками, фондами соціального страхування.

Продуктивність праці працівників бухгалтерії є високою, оскільки на підприємстві використовуються комп'ютерна форма ведення обліку на основі програмного продукту «1С:Бухгалтерія», який ґрунтується на розподілі праці облікового персоналу, який забезпечує виокремлення логічних, контрольних функцій обліковця від арифметичних, розрахункових, в результаті чого швидкість обробки інформації збільшується.

На ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» ведеться автоматизована форма обліку. За автоматизованої форми обліку передбачається систематизація даних аналітичного та синтетичного обліку.

В комп'ютеризованих системах обліку для відображення аналітичних даних передбачено ведення довідників. Інформація з довідників переноситься в реєстри бухгалтерського обліку з метою здійснення розрахунків за кожним обліковим періодом.

Таким чином, для ведення обліку на досліджуваному підприємстві застосовується комп'ютерна програма «1С:Бухгалтерія». Відповідно на підприємстві ведеться автоматизована форма обліку, для якої характерні наступні ознаки:

- 1) зберігання первинної документації, машиночитаних носіїв та машинограм-реєстрів;
- 2) широке використання технічних засобів з метою організації комплексної автоматизованої системи з обробки бухгалтерської інформації, застосування стандартних документів та машиночитаних носіїв інформації;
- 3) використання системи кодів облікових даних, що дає можливість

отримувати на ПЕОМ усі потрібні бухгалтерські реєстри;

4) дотримання принципу подвійного запису при використанні одного комплексу носіїв облікових даних та програмного групування дебетових та кредитових оборотів;

5) автоматизація логічних операцій щодо ведення бухгалтерського обліку;

6) існування системи реєстрів-машинограм, відповідного порядку їх виготовлення, засобів запису та зберігання інформації, а також наявність можливості для використання запитного режиму за окремими господарськими та розрахунковими операціями;

7) організація системи перевірки та виправлення помилок, що виявляють при вивірянні даних [75].

Необхідно сказати, що інформаційне забезпечення обліку розглядається як система забезпечення обліковими даними та як сукупність форм первинної документації, нормативно-правових актів, що імпортуються з інших інформаційних систем [53]. Саме тому сучасні інформаційні технології з автоматизації бухгалтерського обліку являють собою самостійну систему чи складову зовсім інших інформаційних систем підприємства або мають можливість доступу до інших комп'ютерних систем через інформаційну мережу, наприклад, банку (за допомогою системи «клієнт-банк»), державної установи при передачі звітної документації.

Використання електронної мережі підприємством дозволяє отримувати банківські послуги щодо автоматизації здійснення безготівкових розрахунків через систему «клієнт банку - банк». Дана інформаційна система дозволяє комп'ютеризувати процес формування, прийому та передачі необхідних документів між банком та клієнтом за допомогою використання можливостей internet-технології, яка вдало поєднується із засобами захисту інформації.

Система «клієнт-банк» є програмно-технічним комплексом, який реалізує доступ клієнта до автоматизованої системи банку за допомогою персонального комп'ютера, здійснюваним за допомогою прямого з'єднання з

банківською мережею з використанням модему. Юридичним документом, який регулює у цьому разі відносини між банком і клієнтом, є договір на обслуговування за вказаною системою. Порядок підписання угод на обслуговування за системою «клієнт-банк» у різних фінансових установах різний і залежить від внутрішньої структури та порядку документообігу. Як правило, якщо підприємство вже відкрило поточний рахунок у банку, то для підключення до системи достатньо підписати відповідну угоду.

Оскільки зв'язок між комп'ютером клієнта і комп'ютерною мережею банку здійснюється за допомогою мобільних каналів користування, система «клієнт-банк» повинна відповідати вимогам НБУ щодо захисту електронних банківських розрахунків та здійснюється в такій послідовності (рис. 2.1).

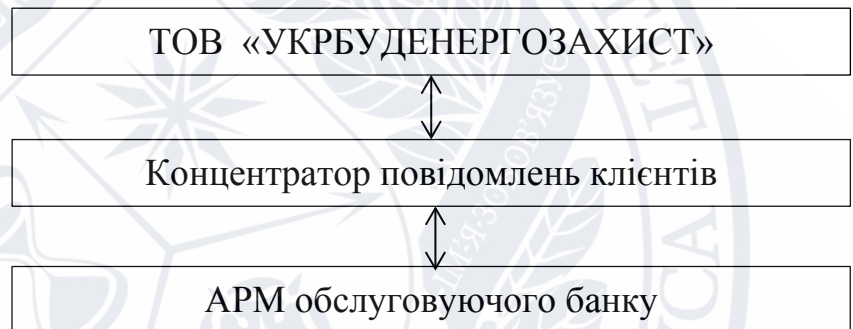

Рисунок 2.1. Реалізація системи «клієнт-банк» у ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ»

Головна функція системи «клієнт-банк» - це можливість банку здійснювати операції на поточному рахунку в банку з власного офісу, не відвідуючи банківської установи. Це важливо насамперед для підприємств, які територіально знаходяться далеко від банку, та для тих, хто здійснює багато оперативних платежів. Крім того, система «клієнт-банк» надає низку інших можливостей, які, зокрема, дозволяють:

- здійснювати розрахункові операції за допомогою свого рахунку у банку, не відвідуючи банківської установи, з робочого місця в офісі, обладнаного персональним комп'ютером із встановленим необхідним програмним забезпеченням;

- відстежувати наявні грошові кошти на поточному рахунку та контролювати їх рух;
- формувати та отримувати виписки щодо руху грошових коштів та інформацію про курси валют;
- формувати та наповнювати довідник контрагентів за платежами та довідник призначення платежу, що дозволяє швидше формувати платіжні документи. Зникає необхідність заносити інформацію до кожного документа – готовий шаблон переноситься до платіжного документа з довідників;
- робити архівні копії оброблених документів та переглядати документи з архіву;
- обмінюватися з банком нерегламентованими повідомленнями та завантажувати файли, передані банком, а також передавати власні файли;
- отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами та депозитами, а також іншу інформацію [63].

Клієнтська частина «клієнт-банк» працює в режимі реального часу, що є значною перевагою для здійснення контролю за рухом грошових коштів.

Дослідження впровадження такої системи контролю за операціями на поточному рахунку в банку дозволило виділити основні переваги її впровадження в поточну діяльність базового підприємства (Додаток Є).

Проте в практиці поряд з очевидними перевагами система «клієнт-банк» має й певні недоліки. Оскільки «клієнт-банк» встановлюється на чітко визначеному комп'ютері, то переказ коштів з використанням системи потребує присутності в цьому місці керівних осіб підприємства, які наділені правом першого і другого підпису.

Інакше керівники підприємства мусять відкрити електронний підпис іншим особам, що збільшує небезпеку несанкціонованого використання коштів на поточному рахунку. Крім цього, можуть виникнути помилки при перенесенні інформації з «клієнт-банку» до автоматизованої бази даних банку, якщо такі системи створювалися різними розробниками.

Отже, результати практичного впровадження в діяльність підприємства системи «клієнт-банк» дозволило виділити основні переваги та недоліки її використання (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Переваги та недоліки впровадження системи «клієнт-банк» в діяльність ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ»

Переваги	Недоліки
Дозволяє працювати зі своїми рахунками, не виходячи з офісу	Потребує присутності керівних осіб підприємства
Забезпечує більш повний захист інформації про рахунки порівняно з факсом або телефоном	Часто потребує деякого часу для перекваліфікації співробітників для роботи з електронними документами
Дозволяє отримувати різноманітну довідкову інформацію з банку в єдиному зв'язаному вигляді	Як правило, банки стягують плату за користування такою системою
Дозволяє клієнту обирати банк, не звертаючи особливої уваги на територіальне розміщення	Іноді потребує додаткового обладнання та більш високої кваліфікації користувачів комп'ютера

Отже, дана система є доволі зручною для клієнтів при роботі з банком і слугує відмінною платформою для прийняття оперативних управлінських рішень. Дану систему доцільно впроваджувати на підприємствах, які здійснюють велику кількість платежів протягом одного операційного дня. І хоча система «клієнт-банк» має певні недоліки, все ж таки вона є надзвичайно зручною послугою для клієнтів, що активно займаються бізнесом [63].

В процесі проведення дослідження було встановлено, що на досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік включає первинний, поточний та узагальнюючий. Сукупність даних елементів дозволяє розглядати бухгалтерський облік як технологічний процес.

Ведення первинного обліку забезпечує документування господарських операцій та їх вимірювання. В результаті поточного обліку відбувається хронологічне та систематичне відображення господарських операцій на підставі первинних документів у регістрах бухгалтерського обліку. Узагальнюючий облік має місце під час підготовки фінансової (бухгалтерської) звітності.

Наведена схема дає можливість стверджувати, що забезпечення

відображення кожної господарської операції у відповідних документах є обов'язковою умовою правильної організації обліку. Лише бухгалтерський документ являється письмовим доказом того, що господарська операція здійснилася [51].

Основні завдання з організації обліку операцій на поточних рахунках полягають у наступному:

- 1) правильне та своєчасне проведення відповідних розрахунків, як в безготівковій, так і в готівковій формі;
- 2) оперативне та повне відображення інформації про рух грошових коштів в облікових регістрах, а також розрахункових операцій;
- 3) своєчасне та правильне документування первинної інформації з обліку грошових коштів та її відображення на рахунках бухгалтерського обліку;
- 4) дотримання правил цільового використання коштів у відповідності зі встановленими лімітами;
- 5) проведення у встановлену дату інвентаризації наявних грошових коштів та стану розрахункової дисципліни і відображення її результатів в системі рахунків бухгалтерського обліку, недопущення простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості;
- 6) перевірка наявності і зберігання грошових коштів в касі, на поточному та інших рахунках в банку;
- 7) контроль додержання розрахунково-платіжної дисципліни, своєчасності перерахунку сум за товарно-матеріальні цінності, а також засобів, отриманих в порядку кредитування;
- 8) складання фінансової звітності.

Необхідність та порядок документального забезпечення записів у бухгалтерському обліку визначає «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88.

Для проведення господарських операцій по поточному рахунку до банку

подаються документи, форми яких затверджені НБУ. Банк реєструє всі здійснені операції з надходження та списання коштів з поточного рахунку в спеціальній виписці (Додаток Ж) з особового рахунку з доданням виправдовуючих документів. Виписка обов'язково подається на перше число кожного місяця.

В процесі проведення розрахункових операцій суб'єкти господарювання мають можливість використовувати наступні розрахункові документи: платіжна вимога; платіжне доручення (Додаток З); платіжна вимога-доручення; розрахунковий чек; векселі; акредитив.

Для проведення розрахунків підприємство самостійно обирає зазначені вище платіжні інструменти та вказує їх при укладанні договорів. Розрахунковий документ (крім розрахункового чека) виписується у кількості екземплярів, необхідних для усіх учасників безготівкових розрахунків (однак не менше двох примірників).

Платіжне доручення включає розпорядження банку, що обслуговує підприємство, щодо перерахування зазначеної суми на поточний рахунок іншого підприємства. Ініціатором формування платіжного доручення є платник.

Розрахунки платіжним дорученням можуть проводитись:

- за фактично придбану продукцію (роботи, послуги);
- в рахунок попередньої оплати;
- для перерахування сум, що належать фізичним особам (заробітна плата, пенсії та ін), на їхні рахунки в банках;
- для перерахування податків та зборів (обов'язкових платежів) до бюджету та державних цільових фондів;
- в інших ситуаціях згідно укладених договорів та чинного законодавства.

Виписка банку - це документ, що видається банком підприємству і відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Періодично (здебільшого кожного дня) банк видає власникам рахунків виписки з

відповідного рахунка з копіями розрахункових документів. Вона перевіряється підприємством з точки зору відповідності її доданим документам; при цьому встановлюється чи всі записи належать до підприємства власника рахунка [49]. (дод. Ж).

Виписка є фактично другим примірником особового рахунку підприємства. Вся інформація про рух грошових коштів, що знаходиться в прийнятих для обліку первинних документах систематизується й накопичується в регістрах бухгалтерського обліку, а потім переноситься до форм річної фінансової звітності (Додаток К).

Узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті в касах, на поточних, валютних та інших рахунках у банках), грошових документів, які знаходяться в касі підприємства та коштів у дорозі здійснюється в Журналі 1 і відомостях до цього Журналу, де відображаються обороти за дебетом рахунків 30, 31, 33, а також оборотно-сальдова відомість [49].

Оскільки, на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» ведеться автоматизований облік, то також формуються такі звіти як «Аналіз рахунку» (дод. Л) та «Картка рахунку».

Зберігання документів є заключним етапом у системі становлення та розвитку бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві. Як стверджують напрацювання науковців та практиків, що добре відпрацьований документооборот, швидка обробка та раціональна система зберігання документів забезпечують своєчасне отримання облікової інформації відповідними управлінськими структурами, надійний контроль за фінансово-господарською діяльністю, дозволяють користуватися документацією у будь-який час, гарантують цілісність зберігання документів протягом встановлених законом термінів [33].

Тому на досліджуваному підприємстві розроблено і затверджено графік документообороту, який дозволяє прослідкувати рух документів з моменту їх складання або одержання від інших підприємств до їх обробки в бухгалтерії

та наступної передачі до архіву. Однак, в процесі дослідження встановлено, що графік документообороту на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» містить деякі недоліки, які на нашу думку слід виправити. По-перше, в ньому відсутні дані щодо документів з обліку операцій на поточних рахунках.

Тому пропонуємо додати у перелік графіку документообороту платіжне доручення (вхідне та вихідне), квитанція на внесену готівку та виписку банку (табл. 2.2).

Також відсутня графа передачі документів до архіву. І хоча законодавство не встановлює чітких вимог щодо складання графіку документообороту, на нашу думку доцільним буде додання даної графи.

Документообіг – це організована система створення, перевірки та обробки первинних документів у бухгалтерському обліку від моменту їх створення до передачі в архів [11]. Необхідною складовою організації обліку є розробка механізму управління документообігом, який забезпечить стабільність роботи бухгалтерії, оперативність та чіткість руху процесу обробки документів, своєчасність прийняття рішень.

Таблиця 2.2 - Фрагмент графіку документообороту з обліку операцій на поточних рахунках в банку на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ»

Назва первинного документу	Створення, перевірка документа, представлення для погодження та затвердження		Обробка документа/застосування		Передача до архіву	
	Відповідальний за оформлення документа	строк виконання	хто виконує	строк виконання	виконавець	строк виконання
Платіжне доручення (вихідне)	Бухгалтер	За потребою	Бухгалтер	У день виконання банком	Бухгалтер	По закінченню кварталу
Платіжне доручення (вхідне)	Підприємство-платник	За потребою	Бухгалтер	У день отримання виписки банку	Бухгалтер	По закінченню кварталу
Виписка банку з поточних рахунків	Банк	Щоденно	Бухгалтер	У день отримання виписки	Бухгалтер	По закінченню кварталу

При здійсненні розрахунків важливе значення має оперативність прийняття управлінського рішення, проведення господарської операції, тощо. Підприємства, що мають великі грошові потоки важливо знати залишок грошових коштів на рахунку у певні моменти часу. З великим об'ємом роботи бухгалтер не завжди мають можливості передавати інформацію особисто в паперовому вигляді до банку.

Рекомендуємо в якості додаткових реквізитів розміщення на бланках документів логотипу підприємства, фірмового знаку, попередження про умови проведення оплати, можливості надання знижок, бонусів і таке інше. Застосування таких особливих відзнак на бланках первинних документів сприятиме закріпленню іміджу підприємства, а також зниженню можливостей зловживань з документами, їх заміни та підробок.

Ряд документів, що створюються підприємством слід їх реєструвати. У реєстр таких виписаних документів варто зазначати момент створення документу та номер присвоєного йому індивідуального коду.

Такі реєстри запобігають зловживанням з приводу безконтрольної виписки документів та вживання їх не в інтересах підприємства. Реєстр отриманих документів, в якому також необхідно проставляти дату передачі документу на підприємство та безпосередньо в бухгалтерію. Такий реєстр не зручно вести по всіх отриманих документах, однак, на нашу думку, його доцільно та необхідно застосовувати по отриманих рахунках та інших документах, які підлягають сплаті.

На підприємстві ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» кількість документів до сплати не значний, тому звичайно можливо, щоб керівник зробив розпорядчий підпис про сплату на кожному з них. Але при підготовці реєстру документів на оплату, відповідальний робітник бухгалтерії перевіряє своєчасність їх надходження, відповідність умовам договорів, правильність цін, тарифів та зроблених розрахунків, потім формує реєстр і представляє його керівникові для вирішення питань з оплати всього реєстру документів або деяких з них.

Затверджую:
Директор _____
“ 18 ” серпня 2021р.

Удосконалений реєстр документів до сплати ТОВ
«УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за “18” серпня 2021р.

(назва підприємства)			(дата)	
№ з/п	Кому платити	№ і дата документу	За що платити	Сума
1	ТОВ “Сервіс-А”	№15 від 14.08.21	За оренду в серпні 2021р.	2180-00
2	ТОВ “Техніка”	№04184 від 16.08.21	За ремонт принтера	80-00
	РАЗОМ:			2 260-00

Виконавець _____ бухгалтер _____

Зберігаються документи в архіві підприємства, який знаходиться безпосередньо в приміщенні бухгалтерської служби (первинна документація, звітність, книги обліку працюючих та ін). Інформація, що підлягає автоматизації зберігається на жорсткому диску комп'ютера головного бухгалтера. З метою збереження інформації створюються резервні копії на електронних носіях. Друковані копії звітності та інших документів підприємства зберігаються в сейфі головного бухгалтера.

Таким чином, організація обліку є складним процесом, який має виконуватися високо спеціалізованим обліковим персоналом: спеціалістами широкого профілю, які вміють працювати з кадрами, управляти ресурсами підприємства, вміли користуватися потоками внутрішньої та зовнішньої інформації для формування професійних суджень та прийняття обґрунтованих управлінських рішень та ін.

Отже, досліджуване підприємство здійснює облік фінансово-господарської діяльності згідно вимог чинного законодавства. Систематизуючи результати дослідження стосовно інформаційного забезпечення обліку операцій на поточних рахунках у банку варто зазначити, що документальне оформлення господарських операцій, проводиться

відповідно до норм законодавчих актів. Проте, нами було розроблено графік документообігу з обліку операцій на поточних рахунках в банку, що забезпечить оперативність обробки документів, чіткість їх руху, стабільність ведення обліку операцій на поточних рахунках та своєчасність прийняття оптимальних управлінських рішень.

Необхідно зазначити, що вагомий внесок в ефективність організації бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві належить комп'ютерній формі обліку. За автоматизованої форми обліку відбувається інтегрування усіх видів обліку (оперативного, бухгалтерського та статистичного) в єдину комплексну систему.

2.2. Розробка системи фінансового обліку операцій на поточних рахунках в банку

Методика бухгалтерського обліку побудована на сукупності спеціальних прийомів, за допомогою яких господарська діяльність підприємства відображається в обліку, які складається з елементів методу, до яких належать: документація, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, оцінка, калькулювання, баланс, звітність. Практичне використання кожного з них обумовлене відповідними положеннями, інструкціями, вказівками, розробленими і затвердженими державними органами.

Щодо таких методів обліку як рахунки та подвійний запис, то відображення господарських операцій на рахунках здійснюється за допомогою подвійного запису, що зумовлює рівність оборотів по дебету і кредиту кореспондуючих рахунків, один з яких є рахунком грошових коштів або розрахунків. Подвійний запис впливає з економічної суті відображення операцій, тому що кожна господарська операція викликає зміни у двох видах грошових коштів, господарських засобів або у двох видах джерел, або в одному виді засобів чи коштів, і в тій же сумі змінюється відповідний вид джерел. Швець В.Г. вважає, що подвійний запис - це не тільки принцип

однакового відображення операцій на рахунках, а й основний технічний прийом бухгалтерського обліку, бо забезпечує горизонтальний взаємозв'язок між рахунками, а також важливий контрольний прийом, оскільки очевидно, що скільки не було б операцій, але загальна сума записів за дебетом рахунків завжди дорівнюватиме загальній сумі записів за кредитом рахунків [32].

Синтетичним обліком називається облік наявності та змін сукупностей економічно однорідних господарських засобів і джерел їх утворення в грошовому вимірнику. Облік на синтетичних рахунках використовують при заповненні балансу підприємства і відповідних форм звітності.

На аналітичних рахунках відображаються ті ж зміни, що й на синтетичних, але більш докладно, значення дебету і кредиту кожного аналітичного рахунка те ж саме, що й синтетичного рахунка.

При використанні Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій № 291 рахунок 31 «Рахунки в банках» призначений для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку, і які можуть бути використані для поточних операцій [30].

Він активний, балансовий, призначений для обліку господарських засобів – грошових коштів і має такі субрахунки: 311 «Поточні рахунки в національній валюті»; 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»; 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»; 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті», 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» та 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» [20].

Аналітичний облік за рахунком може вестися за видами рахунків. Він повинен надавати можливість щоденно визначати залишки грошових коштів на рахунках в банках, їх рух за певний період, виявляти накопичення грошових коштів понад мінімальної потреби для розміщення його у високоліквідних активах [21].

Організація обліку та контролю коштів на валютному рахунку підприємства, а також операцій в іноземній валюті має свої особливості. Вони

відображаються в бухгалтерському обліку в національній грошовій одиниці України на підставі попереднього перерахунку суми в іноземній валюті за курсом НБУ на дату здійснення операції [37].

Відображення в бухгалтерському обліку руху грошових коштів на рахунках у банках наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Кореспонденція рахунків з обліку операцій на поточному рахунку в національній валюті по ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ»

Зміст операції	Дебет	Кредит
Надходження коштів на поточний рахунок		
1. Від покупців за раніше відвантажені готові вироби, надані послуги	311	361
2. Аванси від покупців	311	681
3. З каси підприємства	311	301
4. Суми, повернені фіноорганами	311	641
5. Від інших дебіторів	311	377
6. Від засновників – внески до статутного капіталу	311	46
7. Отримані дивіденди від фінансових вкладень	311	73
8. Кредити, надані банком	311	501, 601
Перераховано (видано) з поточного рахунку:		
1. У касу по чеку	301	311
2. Постачальникам послуг	631	311
3. Аванс постачальникам	371	311
4. Проценти за кредит	951	311
5. Повернення кредиту	501,601	311
6. Фінансові інвестиції	14, 35	311
7. Платежі до бюджету, до державних цільових фондів	64, 65	311
8. Різним кредиторам	685	311
9. Дивіденди учасникам (засновникам)	671	311
10. За розрахунково-касове обслуговування	92	311

Відповідно до нормативних актів облік іноземних валют здійснюється в національних грошових одиницях (грн.) і у валюті платежів (наприклад, євро) [71].

Для відкриття валютного рахунку необхідно: копія установчих документів; картка із зразками підписів осіб, уповноважених розпоряджатися рахунком і з відбитком печатки підприємства; копія документів про

реєстрацію підприємства; довідка про реєстрацію в податковій інспекції.

Основні види операцій по руху коштів на валютному рахунку наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. - Типова кореспонденція рахунків з обліку операцій по поточному рахунку в іноземній валюті

Зміст операції	Дебет	Кредит
1. Надходження валютних коштів при експортних операціях		
1.1. Надходження експортної виручки за раніше відвантажені продукцію, виконані роботи та послуги	312	362
1.2. Надходження авансу від іноземного покупця (замовника)	312	681
2. Придбання іноземної валюти		
2.1. Списання коштів з поточного рахунку в національній валюті для придбання іноземної валюти	333	311
2.2. Зарахування іноземної валюти за курсом НБУ на дату придбання	312	333
2.3. Різниця між вартістю придбаної валюти за ринковим курсом і вартістю придбаної валюти за курсом НБУ	949	333
2.4. Нарахування та утримання збору до Пенсійного фонду при придбанні іноземної валюти	92 651	651 333
2.5. Нарахування та утримання комісійної винагороди банку за організацію купівлі валюти	92 377	377 333
3. Отримання кредитів банку в іноземній валюті		
3.1. Отримання короткострокового кредиту	312	602
3.2. Отримання довгострокового кредиту	312	502
4. Зарахування інших валютних коштів		
4.1 Отримання від іноземного інвестора коштів як внеску до статутного капіталу	312	46
4.2. Отримання коштів з депозитного рахунку в іноземній валюті	312	314
4.3. Отримання коштів, не використаних на службові відрядження за кордон	312	302

Крім грошових коштів, які знаходяться в касі підприємства чи на його поточних рахунках, гроші тимчасово можуть знаходитися в дорозі (тобто процес інкасації чи у випадку придбання та реалізації іноземної валюти). Для обліку таких грошових коштів призначений рахунок №33 «Інші кошти», що має наступні субрахунки: №331 «Грошові документи в національній валюті»; №332 «Грошові документи в іноземній валюті»; №333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»; №334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті».

валюті» [71].

За дебетом рахунку відображається надходження грошових документів до каси підприємства та коштів у дорозі, а за кредитом – вибуття грошових документів і списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки [32, 71].

Всі перераховані рахунки є рахунками синтетичного обліку, тобто узагальнюючі, для більш детального розкриття інформації щодо грошових коштів призначені рахунки аналітичного обліку, на яких відображаються ті ж зміни, що й на синтетичних рахунках, але більш деталізовано.

Аналітичний облік грошових коштів на поточних рахунках банку необхідно доцільно побудувати за надходженням та витрачанням грошових коштів від різних видів діяльності (рис. 2.2).

Рисунок 2.2. Зміст аналітичного обліку руху грошових коштів на рахунках банку

Це досить актуально для підприємства ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» яке отримує доходи і понесло витрати від різних видів діяльності, а ведення спрощеної форми обліку не дає змогу розкрити детальну інформацію про скорочення досить значної частки витрат, що

існують на підприємстві.

Залишки грошових коштів деталізуються лише за рахунками та субрахунками основного плану рахунків, а також місцями зберігання. Інші рівні деталізації призначені лише для надходжень і витрачань грошових коштів. Розмежування аналітичних рахунків саме за видом діяльності, тобто основним рівнем деталізації, має сприяти накопиченню відповідної інформації про джерела утворення і напрями витрачання грошових коштів, що необхідно для прийняття відповідних рішень (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Фрагмент робочого плану рахунків з бухгалтерського обліку грошових коштів на рахунках банку

Рахунок		Субрахунки			
Код	Назва	1-го порядку		2-го порядку	
		Код	Назва	Код	Назва
31	Рахунки в банках	311	Поточні рахунки в національній валюті	3111	операційна
				3112	інвестиційна
				3113	фінансова
		312	Поточні рахунки в іноземній валюті	3121	операційна
				3122	інвестиційна
				3123	фінансова
		313	Інші рахунки в банку в національній валюті	3131	операційна
				3132	інвестиційна
				3133	фінансова
		314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті	3141	операційна
				3142	інвестиційна
				3143	фінансова

Запропонований робочий план рахунків дозволить отримувати деталізовану інформації в розрізі руху грошових коштів на рахунках банку, що здійснюється в межах різних видів діяльності підприємства. Це дозволить у подальшому оперативно складати необхідну управлінську звітність на

підприємстві.

Таким чином, розглянувши порядок відображення інформації про операції на поточних рахунках банку в системі бухгалтерського обліку необхідно відмітити про задовільний стан таких операцій на ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ». Проте, запропонована номенклатура аналітичного обліку повністю застосовується для аналітичного обліку надходжень та витрачань грошових коштів на поточних рахунках з урахуванням різних видів діяльності і частково для їх залишків. Залишки грошових коштів на рахунках банку деталізуються лише за рахунками та субрахунками основного плану рахунків, а також місцями зберігання, тривалістю зберігання тощо. Грошові кошти, що зберігаються на банківському рахунку, не можуть бути класифіковані як поточні чи пов'язані з розвитком, фінансові та основні, вхідні чи вихідні або розмежовані за економічним змістом господарських операцій. Тому структура рахунків має сприяти накопиченню відповідної інформації про джерела утворення і напрями їх витрачання, що необхідно для прийняття відповідних рішень.

2.3. Міжнародний досвід організації та методики обліку операцій на поточних рахунках у банку

Ринкові зміни останніх років, що стосуються в основному зближення економіки України із розвинутими економіками ринкового типу інших країн не могли не зачепити й інформаційне підґрунтя такого зближення – бухгалтерський облік. Із прийняттям вітчизняних П(С)БО, базованих на Міжнародних стандартах фінансової звітності у лексиконі вітчизняних обліковців з'явилося багато новітніх термінів, що вимагають наукового уточнення. Як наслідок, однією з проблем, що виникли в сучасній бухгалтерській практиці і не порушувались досі є ідентифікація та чітке розмежування таких категорій активів як грошові кошти, фінансові інвестиції та грошові еквіваленти. В даному випадку під ідентифікацією маємо на увазі

ототожнення, прирівняння конкретного об'єкту бухгалтерського обліку із іншими подібними йому об'єктами на етапі первинного облікового спостереження.

Інформація про грошові потоки підприємства є корисною, оскільки вона надає користувачам фінансових звітів основу для оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, а також потреби підприємства щодо використання цих грошових потоків. Економічні рішення, що їх приймають користувачі, вимагають оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, а також їх часу та визначеності [12].

В сучасних умовах реформування економіки України значно зростає увага користувачів звітності до здатності підприємства генерувати грошові кошти, які необхідні для підтримання його фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності. Від достовірності отриманої користувачами інформації прямо залежать їх рішення. Тому дослідження обліку операцій на поточних рахунках банку і їх відображення у фінансовій звітності є дуже актуальним.

Саме з цих причин в числі перших національних стандартів бухгалтерського обліку було затверджено «Національне положення бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансових звітів» (далі – НПСБО 1).

Це положення включає деякі вимоги Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» (далі МСБО 7).

Згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IAS/IFRS та GAAP) існують два методи складання звіту про рух грошових коштів: прямий та непрямий. На відміну від них, вітчизняними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено лише один – непрямий.

Майже тридцятирічна історія існування звіту про рух грошових коштів в теперішньому його вигляді призвела до виникнення та удосконалення трьох основних методик його заповнення, які використовуються в міжнародній практиці бухгалтерського обліку:

- Методика 1 – Використання робочих листків або листків рознесення (work sheet/spread sheet methodic);
- Методика 2 – Використання Т-рахунків (T-accounts methodic);
- Методика 3 – Використання рівнянь/формул (equations/formulae methodic).

Дорошенко О.О. виділено основні етапи застосування методики робочих листків або листків рознесення (work sheet/spread sheet methodic) [17]:

- 1) розрахунок змін значень протягом звітного періоду по кожній статті балансу;
- 2) віднесення кожної такої зміни до операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності;
- 3) здійснення всіх необхідних коригувань;
- 4) перенесення змін у форму звіту про рух грошових коштів.

Комісією з цінних паперів у США визначено умову, що у Примітках до фінансової звітності вказувати суму компенсаційного залишку по поточних та депозитних рахунках. Документом, що засвідчує рух коштів є виписка банку.

Проте для контролю платіжної дисципліни варто робити банківські звірки - це важливий елемент внутрішнього контролю має здійснюватися відразу ж після отримання банківського звіту. Для зручності здійснення банківської звірки банки забезпечують власника рахунка спеціальною формою на звороті банківського звіту одразу ж після отримання банківського звіту (рис. 2.3).

Для зручності здійснення банківської звірки банки забезпечують власника рахунка спеціальною формою на звороті банківського звіту.

В сучасних умовах компанії здійснюють електронні перекази грошових коштів через засоби електронного зв'язку без використання чеків. Для обслуговування клієнтів банки надають у користування банківські картки і автомати, дають можливість оплачувати рахунки по телефону або за допомогою кредитних карток.

Форма для здійснення банківської звірки

Перевірка правильності звіту банку	Банківські операції (виписані чеки, платежі, отримані на користь власника рахунка і та інше)	Перевірка правильності обліку банківських операцій у компанії						
Сальдо банківського рахунка Згідно з даними банківського звіту _____ «+» надходження на рахунок, що не ввійшли до банківського звіту _____ Разом _____ «-» виписані чеки, що не проведені банком _____ Кінцеве (узгоджене) сальдо.....↑	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>№, Сума</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		№, Сума					Сальдо банківського рахунка Згідно з даними обліку компанії _____ «-» за банківські послуги _____ Разом _____ «-» інші відрахування, зроблені банком _____ Кінцеве (узгоджене) сальдо.....↑
	№, Сума							

Рисунок 2.3. Форма для здійснення банківської звітності

Клієнт укладає кредитну угоду з кредитором (компанією, що випускає кредитні картки) і отримує пластикову картку. Якщо продавець приймає замість грошей картку, то у момент продажу виписується рахунок-фактура, яка підписується покупцем. У покупця, що придбаває товари у роздріб з використанням кредитної картки, сума придбання знімається банком з рахунка. Продавець висилає рахунок-фактуру кредитору і отримує від нього грошові кошти.

Загальна сума надходжень, видатків та залишків готівки відображається на синтетичному рахунку «Грошові кошти». Конкретні операції з руху грошових коштів групуються в спеціальних журналах грошових надходжень та грошових виплат.

Журнал грошових надходжень (Cash receipts journal) використовується для обліку надходжень грошових коштів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Журнал грошових надходжень

Журнал грошових надходжень

Дата		Зміст	Дебет			Кредит				
Місяць	Число		Грошові кошти	Надані знижки	Інші рахунки	Назва рахунку	F (фоліо)	Рахунки до отримання	Виручка від реалізації	Інші рахунки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
...

Форма цього журналу не є стандартною, кількість та назва рахунків, що дебетуються та кредитуються, залежить від характеру операцій конкретного підприємства.

Як правило, використовується розгорнута форма журналу — дебетова та кредитова частини поділяються на декілька необхідних колонок. Відображені у Журналі грошових надходжень операції мають різний характер і потребують пояснень, тому в ньому заповнюється колонка «Зміст».

За дебетом у колонці «Грошові кошти» відображаються всі операції, що реєструються в цьому Журналі, оскільки всі вони пов'язані з надходженням грошових коштів. Підсумок по цій колонці, підрахований наприкінці місяця, переноситься до Головної книги в дебет рахунка «Грошові кошти». За негайну або дострокову оплату та в інших випадках покупцям можуть надаватися знижки, які відображаються в окремій дебетовій колонці.

Кредитова частина також містить колонки для відображення різних видів надходжень. Так, в колонці «Рахунки до отримання» реєструються надходження платежів від окремих покупців в погашення боргу. Ці суми будуть перенесені до персональних рахунків покупців в допоміжний реєстр «Книга продажу», а підсумок по колонці — до Головної книги на кредит контрольного рахунка «Рахунки до отримання». У колонці «Виручка від реалізації» відображається отримана виручка від реалізації з негайною оплатою. Підсумок по цій колонці в кінці місяця переноситься до відповідного

рахунка Головної книги. У колонці «Інші рахунки» може відображатися отримана банківська позика, фінансовий результат від реалізації основних засобів тощо. Назви конкретних рахунків, що кредитуються, вказуються у відповідній колонці, а здійснення переносу даних на них — у колонці «Фоліо».

Журнал грошових виплат (Cash payments journal) призначений для реєстрації облікових записів, пов'язаних з виплатою грошей (табл. 2.7). Його ще називають реєстром чеків.

Таблиця 2.7 – Журнал грошових виплат

Журнал грошових виплат

Дата		Чек №	Зміст	Кредит		Дебет			
Місяць	Число			Грошові кошти	Знижки із закупівель	Назва рахунку	F (фоліо)	Рахунки до сплати	Інші рахунки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
...

Основною колонкою цього журналу є колонка «Кредит рахунка, Грошові кошти». В ній відображається кожна операція, яка реєструється в Журналі грошових виплат. В кінці місяця підсумок по цій колонці переноситься на кредит рахунка «Грошові кошти» Головної книги.

Якщо по операціях з придбання мали місце знижки, вони наводяться в окремій кредитовій колонці. Грошові виплати відображаються у Журналі в кореспонденції з дебетом рахунка «Рахунки До сплати». В окремій колонці вказуються назви конкретних постачальників чи кредиторів, яким сплачено борг. Перенесення сум на дебети індивідуальних рахунків Журналу придбання (погашення кредиторської заборгованості) позначається в колонці «Фоліо», а підсумок за місяць — записується в дебет контрольного рахунка «Рахунки до сплати» Головної книги. До колонки «Інші рахунки» записуються інші виплати. Назви рахунків, що дебетуються, вказуються у відповідній колонці. За необхідності рахунок, записи по дебету якого зустрічаються часто, може бути виділений в окрему колонку.

Застосування розглянутих спеціальних журналів систематизує записи, створює умови для розподілу праці, суттєво посилює внутрішній контроль.

Також, розглянемо певні особливості обліку грошових коштів у США. Грошові кошти поділяють на кошти в касі та грошові кошти в банку. В балансі всі грошові кошти показують однією лінією. Це пов'язано з тим, що компанії намагаються тримати якомога менше готівкових грошей, а основним платіжним документом є чеки. Грошову готівку, що є в касі, використовують переважно для дрібних розрахунків і називають "дрібною касою". До грошових коштів відносять також монети, банкноти, валюту, рахунки в банку, на використання яких немає обмежень. Сюди відносять також перевідні векселі (перевідний вексель, виданий банком на банк), грошові перекази, чеки, підписані касиром, чеки, завірені банком, персональні чеки (фізичних осіб), ощадні рахунки.

Крім того, грошові документи, такі як поштові марки, оплачені білети, що включаються в Україні до складу грошових документів, за GAAP вважаються авансами. Кошти, що відображаються у вітчизняному балансі як "Грошові кошти в дорозі", за Загальноприйнятими стандартами бухгалтерського обліку (GAAP) США включаються до складу дебіторської заборгованості банку. Відмінним є також і момент відображення в обліку руху грошових коштів між банком і підприємством. У вітчизняній практиці розрахунки з банком відображаються в обліку на підставі виписки банку з поточного рахунку. В США отримання коштів відображається в момент депозиту чека, а виплата – в момент видачі чека.

Важливим етапом з обліку грошових коштів є відображення інформації про їх наявність та рух у фінансовій звітності, важливе місце серед якої займає звіт про рух грошових коштів. Перша відмінність, щодо даного звіту у міжнародному та національному, обліку проглядається у меті складання звіту про рух грошових коштів.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів згідно з МСБО 7 є надання користувачам корисної інформації про грошові потоки суб'єкта

господарювання, оскільки вона надає їм основу для оцінювання спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти.

Різниця між метою складання звіту згідно НПБО і МСБО 7 полягає в тому, що у першому визначенні акцент робиться на поданні неупередженої, правдивої інформації та немає чіткого визначення щодо можливості подальшого використання цієї інформації користувачами. Цього не скажеш про інше визначення, в якому чітко вказано для чого використовується інформація користувачами та її корисність для прийняття економічних рішень.

Також існують відмінності щодо форми та методу складання Звіту про рух грошових коштів. Так, МСБО 7 не визначає формат звіту про рух грошових коштів, додаток до МСБО 7 лише ілюструє подання інформації про рух грошових коштів, натомість додаток до НПБО чітко встановлює форму Звіту (форма №3), яка є обов'язковою для всіх підприємств, крім банків та бюджетних установ. Крім того, МСБО 7 дозволяє складати звіт про рух грошових коштів за прямим чи непрямим методом на вибір суб'єкта господарювання, при цьому заохочується використання саме прямого методу, що й зроблено на сьогодні і у вітчизняній практиці діяльності суб'єктів господарювання.

Комітет з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку дозволяє застосовувати різний перелік статей звіту, але вимагає, щоб інформація була достатньою мірою деталізована. Методика і послідовність складання звіту про рух грошових коштів, надання в МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» є наступною (рис. 2.4).

При складанні звітності про рух грошових коштів від операційної діяльності МСБО 7 передбачає використовувати:

а) прямий метод, за яким розкриваються основні види валових грошових надходжень і валових грошових видатків;

б) непрямий метод, за яким чистий прибуток чи збиток коригуються до величини чистої зміни грошових коштів, за виключенням впливу негрошових операцій і операцій, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю.

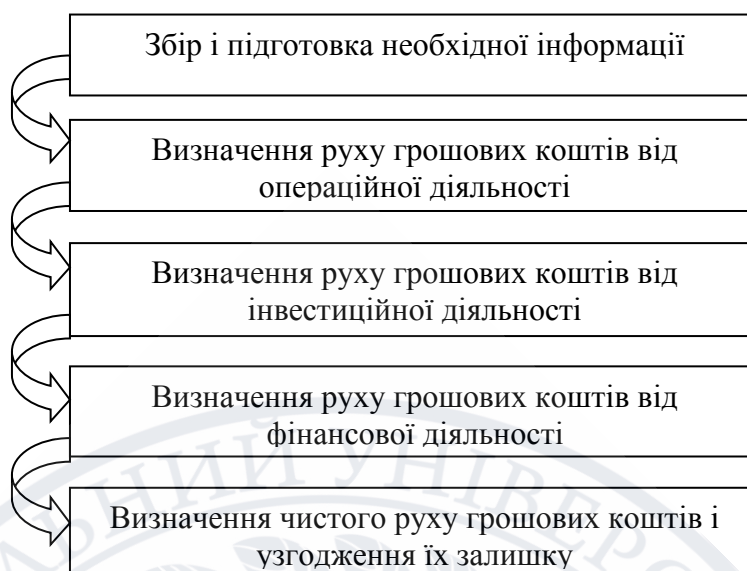

Рисунок 2.4. Послідовність складання звіту про рух грошових коштів за МСФЗ та МСБО

Комітетом з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку визнаються обидва способи, але МСБО 7 «Звіти про рух грошових коштів» заохочує підприємства до використання прямого методу подання інформації про грошові потоки у результаті операційної діяльності у Звіті про рух грошових коштів. Цей метод дає можливість здійснювати не тільки ретроспективний аналіз грошових потоків, а й прогнозувати рух грошових коштів на перспективу.

При цьому, між цими стандартами існують відмінності, зокрема, в порядку включення надходження і сплати відсотків та дивідендів до певних видів діяльності. Згідно ПБО 4 відсотки сплачені класифікують як грошові потоки від операційної діяльності, а відсотки отримані – як грошові потоки від інвестиційної діяльності, сплачені дивіденди – грошові потоки від фінансової діяльності, отримані дивіденди – грошові потоки від інвестиційної діяльності. МСБО 7 не дає однозначної відповіді щодо класифікації таких грошових потоків. Воно дозволяє класифікувати дані грошові потоки наступним чином:

- сплачені відсотки – операційна (оскільки вони входять до визначення прибутку або збитку) або фінансова діяльність (бо вони є витратами на

одержання фінансових ресурсів);

- отримані відсотки – операційна (оскільки вони входять до визначення прибутку або збитку) або інвестиційна діяльність (оскільки вони є доходом від інвестицій);

- дивіденди сплачені – операційна (для полегшення оцінки користувачами фінансових звітів здатності суб'єкта господарювання сплачувати дивіденди з грошових потоків від операційної діяльності) або фінансова діяльність (бо вони є витратами на одержання фінансових ресурсів);

- дивіденди отримані – операційна (оскільки вони входять до визначення прибутку або збитку) або інвестиційна діяльність (оскільки вони є доходом від інвестицій).

В німецькомовних країнах (Німеччина, Австрія, Швейцарія) для аналізу руху грошових коштів широко використовується так званий "розрахунок потоків капіталу, який обов'язковий до опублікування в пояснювальній записці до річного звіту для (напр., для відкритих акціонерних товариств). В одних випадках його використовують як загальне (єдине) поняття для різних розрахунків руху грошових коштів, в інших - як спеціальний вид розрахунку фондів. Вихідним пунктом є зведений баланс руху майна і капіталу, який являє собою зміну величини статей балансів на дві звітні дати і показує джерела і напрями використання коштів. Визначаються наступні чотири основні зміни:

- зростання величини статей активу (наприклад придбання основних засобів);

- зниження статей величини активу (напр., з каси виплачена заробітна плата);

- зростання величини статей пасиву (напр., взяття кредиту);

- зниження величини статей пасиву (напр.. повернення кредиту).

Звіт про рух грошових коштів складається у багатьох країнах світу. Але його подання є не завжди обов'язковим, це пояснюється тим, що держава дає право самостійно вирішувати доцільність цього звіту для кожного підприємства окремо (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Обов'язковість подання Звіту про рух грошових коштів різними країнами світу

Країни	Обов'язковість подання
Австралія	Обов'язковий
Великобританія	У деяких випадках обов'язково
Естонія	Немає
Іспанія	Немає
Італія	Не обов'язковий
Люксембург	Немає
Нідерланди	Немає. Обов'язковими є пояснювальні записки, в яких публікується Звіт про рух грошових коштів
Німеччина	Складова частина пояснювальної записки, що складається на добровільній основі
Польща	Надають тільки державні та приватні підприємства, за винятком малих
Португалія	Не обов'язків. Звіт про рух грошових коштів компаній, акції яких котируються на біржах, повинен бути доступний усім особам
Росія	Відносяться до складу пояснювальної записки до звітності, складання якої обов'язкове
США	Обов'язковий
Франція	Немає
Швейцарія	Немає
Україна	Обов'язковий

Від рівня забезпеченості підприємства активами залежить випуск готової продукції та, як наслідок, конкурентоспроможність не тільки на вітчизняному, але й міжнародному ринку. Тому головним завданням для будь-якої країни є здійснення контролю за збереженням та ефективним використанням активів підприємства.

Отже, досвід ряду країн континентальної Європи переконливо свідчить про зближення національних стандартів з міжнародними стандартами. Таким чином, Україна, яка взяла міжнародні стандарти за основу при розробці національних стандартів обліку та фінансової звітності, очевидно, обрала правильний напрямок.

2.4. Управлінський облік операцій на рахунках банку в системі грошових потоків підприємства

Бухгалтерський облік є головною ланкою у системі економічної

інформації, який орієнтується як на внутрішніх, так і на зовнішніх користувачів. Саме бухгалтерський облік є генератором інформації про умови та перспективи функціонування господарюючого суб'єкта. Він надає дані про рух грошових коштів підприємства управлінському персоналу. Однак регламентований нормативно-правовими актами бухгалтерський облік не дає визначення терміну «грошовий потік» і у свою чергу наштовхує на висновок, що як облікова категорія в межах фінансового обліку термін «грошовий потік» не існує. Сучасна система бухгалтерського обліку не забезпечує повною мірою потрібну якість й надійність сформованої в ній інформації, також значно обмежує можливості корисного її використання [21].

Крім того, в обліку грошових коштів на підприємствах застосовуються дані, які генеруються бухгалтерією, що користується суворо регламентованими відомостями бухгалтерського фінансового обліку. На жаль, така інформація не дозволяє керівництву й управлінському персоналу підприємства в повному обсязі отримувати інформацію про грошові кошти. Відсутня можливість вчасно реагувати на негативні наслідки нерациональних управлінських рішень. Таким чином, бухгалтерський облік, зокрема грошових коштів, у цей час потребує подальшого удосконалення методів, методології, способів організації тощо.

Для того, щоб облікова інформація слугувала першоджерелом для наступних (подальших) економічних дій, бухгалтерський облік як джерело теж повинен із чогось брати початок, мати хоча б мінімальну інформацію про те, яким повинен бути зареєстрований капітал, брати до уваги сезонність виробництва й реалізації продукції, з якими постачальниками співпрацювати, як здійснювати розрахунки, у якому банку відкривати рахунок, який ліміт каси встановлювати, чи здійснювати попередньо оплату, чи спершу отримати матеріали, яким компаніям дозволяти проводити аудит тощо.

Для цього необхідно дослідити чинники впливу на грошові кошти підприємства (додаток М).

Серед основних зовнішніх факторів, що впливають на операції на

рахунках банку, та вцілому на грошові потоки ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» пропонується виділити наступні:

1) Ситуація на товарному ринку. Зміни на ринку, на якому підприємство реалізує свої товари й продукти, визначають зміни головного джерела надходження коштів – виручку від реалізації. Збільшення продажів призводить до росту виручки, а, отже, до підвищення значення показника позитивного грошового потоку, і навпаки. Також на обсяг грошових потоків значний негативний вплив має інфляція, шляхом збільшення цін на товари, продукцію й послуги.

2) Кон'юнктура фондового ринку. Кон'юнктура фондового ринку для підприємств впливає, у першу чергу, на формування грошових коштів у вигляді отриманих відсотків й дивідендів від цінних паперів, якими володіє підприємство. Також стан фондового ринку визначає можливість ефективного використання тимчасово вільних коштів, формування грошових ресурсів за рахунок емісії акцій і облігацій підприємства.

3) Система податкових платежів. Податкові платежі становлять значну частину відтоків коштів підприємства, тому зміни в податковому законодавстві (скасування або поява нових видів податків, зміна ставок і графіку податкових платежів, встановлення або скасування податкових пільг тощо) не можуть не позначатися на грошовому потоці підприємства проте відображають зміни на рахунках банку.

4) Відносини з постачальниками й покупцями. Даний чинник впливає на порядок придбання й реалізації продукції, товарів, робіт і послуг – на умовах часткової або повної передоплати, на умовах комерційного кредиту (відстрочка платежу) та форм негрошових розрахунків, в тому числі банківських операцій. Вплив цього фактору відбувається як на позитивний, так і на негативний грошовий потік.

5) Система розрахунків. Види розрахунків, застосовуваних контрагентами підприємства, впливають на формування грошових коштів у часі. Так розрахунки наявними платіжними дорученнями у системі «клієнт-

банк» (електронно) прискорюють оборотність грошових потоків, а розрахунки чеками, акредитивами, негрошові форми розрахунків сповільнюють.

6) Зовнішнє фінансування. Під зовнішнім фінансуванням передбачається характер сформованої кон'юнктури кредитного ринку. Залежно від характеру кон'юнктури кредитного ринку росте або знижується обсяг пропозиції короткострокових або довгострокових кредитів і позик під великі або малі відсотки, що впливають на можливість формування грошових ресурсів за рахунок кредиту.

7) Цільове фінансування. Даний чинник має на меті можливість збільшення обсягу позитивного грошового потоку за рахунок субсидій з боку держави (в основному), що збільшує суму чистого грошового потоку підприємства.

8) Вважаємо, що серед зовнішніх факторів варто виділити організаційно-правову форму підприємства. Даний фактор впливає на грошові кошти за допомогою процесу прийняття управлінських рішень і порядку їхнього узгодження. Наприклад, якщо підприємство «має в складі своїх засновників тільки державні (муніципальні) органи, нерідко його місія може не мати нічого загального з підприємницькою діяльністю» [44]. Крім цього, на грошові потоки можуть впливати й правові обмеження й норми, пов'язані з організаційною формою господарства.

Серед основних внутрішніх факторів за впливом на грошові зміни ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» можна виділити наступні:

1) Розмір зареєстрованого капіталу. Зареєстрований капітал є основою для визначення напряму управління грошовими коштами та специфіки ведення його документування і у кінцевому результаті, формування Звіту про власний капітал і фінансові результати. Грошові кошти, котрі формують базу для статутного капіталу є водночас і первинним елементом для визначення майбутніх масштабів підприємства, і прогнозуючим елементом для розрахунку прибутку.

2) Життєвий цикл підприємства. У міру розвитку підприємства,

переходу від однієї стадії життєвого циклу до іншої може істотно мінятися характер діяльності підприємства, а, отже, обсяги й види грошових потоків.

3) Тривалість операційного циклу. Чим менша тривалість операційного циклу, тим швидша оборотність коштів, тим більше операційного прибутку, що у свою чергу надає значно більше можливостей для здійснення господарської діяльності за рахунок внутрішніх джерел.

4) Терміни здійснення грошових розрахунків. «Затримка з розрахунками за відвантажену покупцями продукцію рівнозначна втраті частини прибутку підприємства внаслідок уповільнення обороту його активів», – зазначають Гарасим П. М., Давидович І. Є., Хомин П. Я. [40].

5) Прибуток за минулі періоди. Інформація про прибуток за минулі періоди та ефективний його розподіл додасть стимулу для досягнення таких самих або й вищих показників прибутковості у майбутньому за рахунок оцінки та врахування минулих помилок та недоречностей.

6) Ліміт каси і здійснення готівкових операцій. Ліміт проведення операцій у готівковій й безготівковій формі забезпечує їх поділ на значні і незначні розрахунки. Така класифікація дозволяє оцінити грошові кошти з точки зору контролю за здійсненням їх ефективного управління і забезпечити альтернативу проведення готівкових чи безготівкових розрахунків в тій чи іншій ситуації.

7) Достовірність даних щодо надходження і вибуття грошових коштів. Недосконалість податкового законодавства змушує до ведення «тіньового» обліку, що як наслідок – спотворення достовірної інформації через відсутність у податкових накладних, платіжних дорученнях, прибуткових касових ордерах певних сум коштів, які надходять на підприємство. Відповідно й немає видаткової первинної документації, за таких умов грошовий потік є умовно частково неповноцінним. У кінцевому результаті таке ведення обліку часто призводить до втрат як самого власника, так і держави, оскільки грошові кошти, котрі не зазнали взаємодії з потоком, є марно втраченими, бо правило «Гроші – Товар – Гроші» за даної ситуації буде знівельоване.

8) Щодо налагодженості руху грошей як в цілому, так і на рахунках банку, то гроші на сучасному етапі, в першу чергу, виконують функцію засобу платежу, а не нагромадження, як це було колись. Тому необхідний постійний рух грошових коштів та достовірність наведеної інформації у документах, що супроводжують грошові кошти в процесі здійснення грошового потоку. Налагоджений і швидкісний рух коштів можливий лише за своєчасного виконання своїх прямих обов'язків всіх учасників процесу (матеріально відповідальних осіб, водіїв, касирів, бухгалтерів, працівників банку) від надходження грошових коштів до постачання продукції.

9) Процес виробництва й реалізація продукції. Для підприємств виробничої галузі є особливості виробництва, що вважається як зовнішнім, так і внутрішнім фактором, проте кожне підприємство може самостійно впливати на інтенсивність дії даного фактору на грошові потоки. В принципі цей фактор не впливає на грошові зміни ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ».

10) Ступінь актуальності інвестиційної діяльності. Для підприємств інвестиційна діяльність на сьогоднішній день надзвичайно актуальна. Пов'язано це з високою часткою зношеного й морально застарілого обладнання, що перебуває на балансі у підприємств. Це безпосередньо впливає на грошові потоки, особливо від інвестиційної діяльності.

11) Амортизаційна політика підприємства. Вплив обраних методів амортизаційної політики підприємства здійснюється опосередковано на грошові потоки. На собівартість виробленої продукції впливає розмір амортизації, а, отже, вона бере участь у формуванні обсягу позитивного грошового потоку підприємства. Досить актуально для ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ», так як воно займається операційною орендою.

12) Рівень постійних витрат. Даний фактор впливає на коефіцієнт операційного лівериджу (відношення суми постійних витрат на загальну суму операційних витрат). Чим вища питома вага постійних витрат у загальній сумі операційних витрат підприємства, тим більшою мірою змінюється сума операційного прибутку стосовно темпів зміни обсягу реалізації продукції.

Крім того, доцільно виділити наступні додаткові внутрішні фактори, які можуть здійснювати прямий або непрямий вплив на рух грошових коштів у підприємствах.

13) Рівень товарної продукції. Для підприємств характерне використання значної частини виробленої продукції для виробництва іншої продукції. Тому на формування виторгу від реалізації впливає рівень товарності. Вплив фактора для ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» не визначальний.

14) Форма оплати праці працівників. Працівникам підприємство може також видавати продукцію за рахунок часткової оплати праці. Даний фактор впливає на обсяг грошових відтоків, тому що заробітна плата є одним з основних компонентів негативного грошового потоку підприємства.

15) Платіжна дисципліна. Даний чинник впливає на дебіторську й кредиторську заборгованість, позареалізаційні доходи й витрати підприємства. Чим прозоріше працює фінансова служба підприємства, тим менший розмір простроченої дебіторської й кредиторської заборгованості, менше доводиться платити штрафів, неустойок і так далі.

16) Підвищення професійної кваліфікації бухгалтерської служби. Компетентність фінансових менеджерів підприємства може значно впливати на швидкість грошових потоків, оборотність коштів. Багато в чому завдяки кваліфікації працівників фінансового відділу в управлінні грошовими потоками можуть використовуватися або не використовуватися нові прийоми й способи планування, аналізу, контролю грошових потоків, впроваджуватися або не впроваджуватися нові методи фінансування, нові фінансові інструменти використання тимчасово вільних коштів тощо.

17) Масштаб і рентабельність виробництва. Даний фактор впливає, насамперед, на обсяги грошових коштів, а також на їхню структуру в розрізі поточної, інвестиційної й фінансової діяльності. Чим більші розміри виробництва на підприємстві, тим більші можливості (у випадку рентабельності виробництва) для здійснення як реальних, так і фінансових

інвестицій. Чим менше підприємство і його рентабельність, тим більша буде потреба у залученні кредитів та позик. Вплив фактора для ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» не визначальний.

18) Спеціалізація виробництва. Спеціалізація підприємства визначає, насамперед, структуру платежів, конкретні статті витрати коштів по поточній діяльності. Вплив фактора для ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» не визначальний.

Головною стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, так як формується фінансова основа для нових економічних і соціальних програм, а забезпечення поточної платоспроможності проявляється у вигляді пошуку рішення завдань тактичного характеру, спрямованих на реалізацію стратегічних планів. Однак на практиці не завжди вдається уникнути проблеми дефіциту коштів, тому що керівництву постійно доводиться робити вибір або на користь платоспроможності й ліквідності, або на користь забезпечення прибутковості господарської діяльності. Виникнення даної ситуації обумовлене дією сукупно об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів [38].

Відповідно за допомогою облікових процедур необхідно досягти стану стійкої фінансової рівноваги, тому що не тільки недостача грошей може згубно вплинути на підприємство, але і їхній надлишок є ознакою неефективного управління. Це пов'язано з тим, що необхідно забезпечити виконання поточних зобов'язань підприємства, а також, що є більш пріоритетним завданням - постійно розвиватись.

У зв'язку із цим, інформація фінансового обліку про рух грошових коштів має особливе значення при впровадженні системи інтегрованого бухгалтерського обліку грошових коштів для своєчасного прийняття управлінських рішень.

Управлінський облік – це система внутрішнього оперативного управління, основною метою якої є забезпечення менеджерів підприємства

всією необхідною інформацією для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Тому при обґрунтуванні конкретних кроків щодо напрямку використання грошових коштів в управлінському обліку необхідна вичерпна інформація не тільки про внутрішні ресурси підприємства, а й про кон'юнктуру на ринку як в регіоні, де розміщене підприємство, так і в державі загалом і за кордоном про наукові досягнення в галузі, про можливість інвестицій у т. ч. і шляхом емітування акцій та ін. Здебільшого управлінський облік грошових коштів здійснюють шляхом оцінки надходжень коштів і потреби в них на поточний період, як правило, на календарний рік [58]. Однак на більшості українських підприємствах управлінський облік майже відсутній. Пояснити ситуацію, що склалась, доволі легко – відсутність єдиної законодавчої бази, яка б чітко регламентувала ведення управлінського обліку, а також відсутність чіткої системи інформації, котра була б доступною для користувачів у вигляді, що дасть змогу її відповідно інтерпретувати та трансформувати в управлінські рішення.

Інформацію про рух готівки на будь-якому підприємстві керівник отримує лише за його вимогою, що зумовлює її епізодичність. Таким чином, інформація про надходження готівки залишається, як правило, поза увагою керівника підприємства, а отже, не використовується належним чином в управлінській діяльності. Тому на сучасному етапі вітчизняним підприємствам, які функціонують в умовах конкуренції й боротьби за ринки збуту, необхідний управлінський облік.

В управлінському обліку інформація про рух грошових коштів дозволяє особі, яка приймає рішення, контролювати й регулювати прямі й непрямі грошові потоки, визначати структуру використання коштів.

Об'єкти управління, які підтримуються управлінським обліком грошових потоків, представлені на рис. 2.5.

Варто зазначити, що необхідна оперативність, ступінь деталізації облікової інформації, період вибірки й точність виміру визначаються в запиті

конкретного користувача. Для рішення даної проблеми пропонує розробити управлінську класифікацію грошових коштів за рівнями управління й комплексну обліково-контрольну класифікаційну систему грошових потоків, базуючись на якій можна визначити основні види грошових потоків, інформація про які може формуватися управлінським обліком грошових потоків.

Рисунок 2.5. Об'єкти управління, які застосовуються управлінським обліком грошових коштів на рахунках банку

Відмінною рисою пропонованої класифікації є виділення тих видів грошових коштів, які найбільшою мірою відповідають потребам саме оперативного управління, наприклад – збалансовані й незбалансовані грошові потоки; надлишкові, оптимальні і дефіцитні грошові потоки та ін.

Таким чином, дані фінансового обліку й річної бухгалтерської звітності орієнтовані в основному на зовнішніх користувачів та відображають результат діяльності підприємства в цілому і за досить тривалий період часу. Стан коштів протягом звітного періоду може істотно відрізнятись від відображеного у звітності, тому що рух грошових коштів на підприємстві, як правило, характеризується істотною нерівномірністю їхнього надходження й використання в різні періоди часу й при здійсненні різних господарських операцій. Більш цінною для користувачів є інформація, яка отримана в

результаті аналізу облікових (переважно показників управлінського обліку) і нормативно-планових показників. Вона відрізняється оперативністю й може бути згрупована за будь-якими ознаками: за видами діяльності, за структурними підрозділами, за господарськими операціями і т. п. Аналітична інформація, отримана при використанні типових форм бухгалтерської фінансової звітності, зокрема річної, такими якостями не володіє.

Висновки до розділу 2

1. Вивчаючи організацію обліку та інформаційне забезпечення обліку операцій на поточних рахунках банку було проаналізовано порядок здійснення операцій в системі «Клієнт-банк», визначено переваги та недоліки застосування дистанційного надання послуг системою та узагальнено схему документування таких операцій.

2. Запропоновано фрагмент графіку документообороту, що є складовою організації обліку розробки механізму управління документообігом розрахункових операцій підприємства, а також удосконалено реєстр документів до сплати, що використовується досліджуванім підприємством.

3. Розроблено систему аналітичного обліку руху грошових коштів на рахунках банку та фрагмент робочого плану рахунків з урахуванням основних видів діяльності підприємства.

4. Вивчено міжнародну практику ведення обліку операцій на рахунках банку та здійснено порівняння з вітчизняною практикою. Розглянуто форми звірки банківських документів, які використовуються у міжнародній практиці, та методику складання фінансової звітності щодо руху грошових коштів.

5. Запропоновано впровадження системи управлінського обліку операцій на рахунках банку в системі грошових потоків підприємства, що враховує види діяльності досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА АУДИТ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ В СИСТЕМІ ОБРОБКИ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

3.1. Методика аналізу операцій на поточних рахунках банку

Питання теорії і практики економічного аналізу грошових потоків підприємств висвітлюються в роботах зарубіжних економістів, як Дж.К. Ван. Хорн, Є.Брігхем, Е. Нікхбахт, Т. Райс, В.В. Бочаров, Л.Н. Павлова, Г.В. Савицька, в працях вітчизняних вчених, як І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, Р.Б. Тян, та ін.

Доцільність проведення аналізу грошових потоків полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому стані підприємства, ризику погіршення платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та ін. Концептуальні основи аналізу грошових потоків, які поєднують мету, задачі, об'єкти, принципи, способи аналізу представлені в додатку Н.

Побудова ефективної системи контролю і аналізу руху грошових коштів можлива лише на основі їх ретельної організації з використанням сучасних інформаційних технологій. Методичне забезпечення організаційно-інформаційної моделі передбачає вдосконалення методики контролю і аналізу руху грошових коштів від поточної господарської діяльності та руху грошових коштів, пов'язаного з розвитком підприємства [61].

Основна мета аналізу грошових потоків на поточних рахунках в банку господарюючого суб'єкту полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства. Основні завдання аналізу грошових коштів представлені в додатку Р.

Алгоритм аналізу руху грошових коштів повинен мати чітку структуру, логічну послідовність та формувати інформацію щодо ефективності здійснення операцій на поточних рахунках в банку (рис. 3.1).

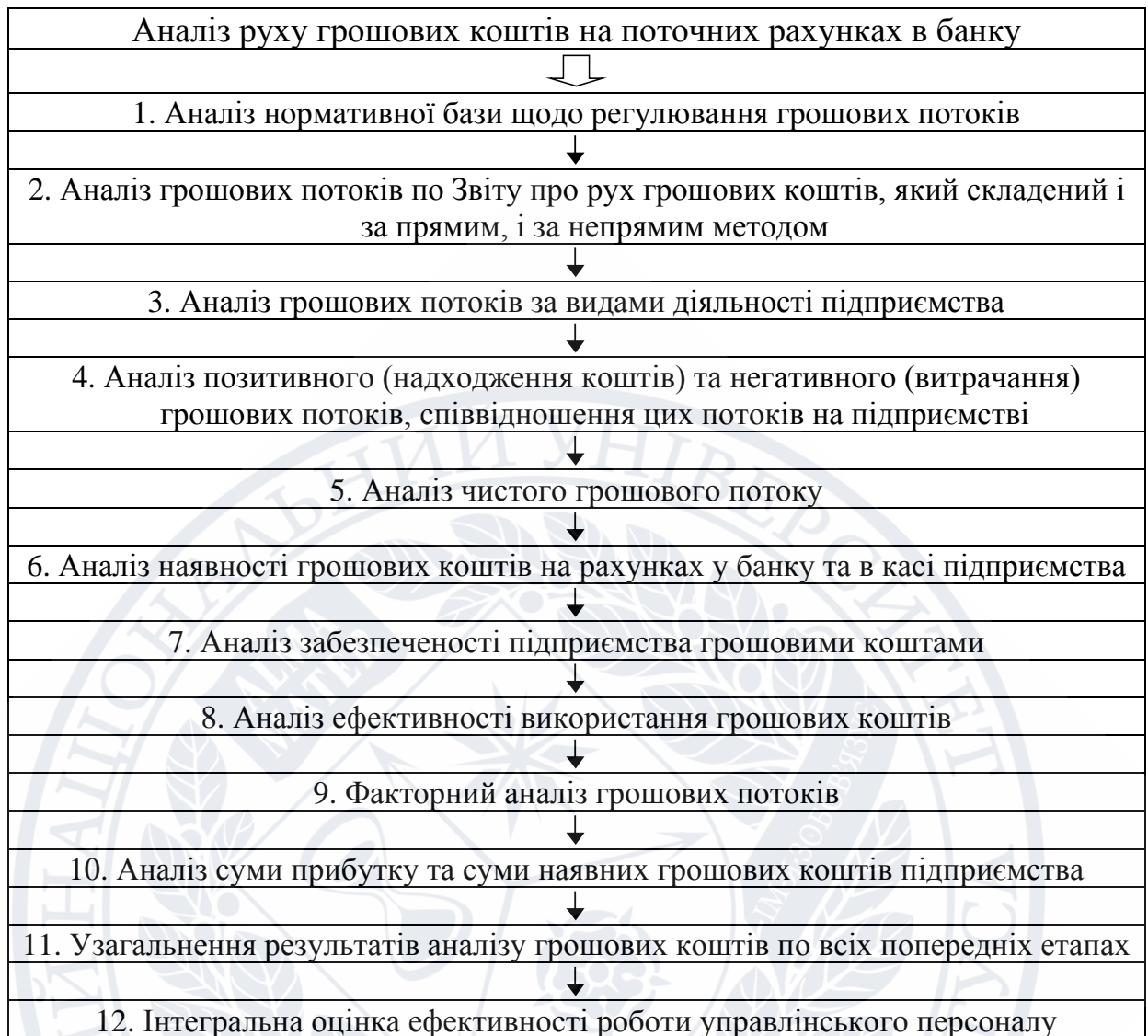

Рисунок 3.1. Алгоритм аналізу руху грошових коштів

Зміст аналітичної роботи включає наступні процедури: ретроспективний аналіз динаміки надходження та витрачання грошових коштів, ретроспективний аналіз структури надходження та витрачання грошових коштів, прогноз обсягів та структури руху грошових коштів на наступний період, контроль відповідності фактичного руху грошових коштів розробленим прогнозам, аналіз виявлених відхилень, розробка рекомендацій щодо коригування господарської діяльності чи вдосконалення прогнозування на наступні періоди.

Аналіз структури надходження і витрачання грошових коштів передбачають оцінку руху грошових коштів за видами діяльності, центрами

відповідальності, визначення внеску кожного з них у грошове забезпечення функціонування підприємства. Для визначення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності нами було проаналізовано виписки банку за I квартал 2019-2020 рр.

Проведемо аналіз грошових коштів ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ», розраховуючи зміни й вивчаються причини, які спричинилися до зменшення коштів операційної діяльності у звітному періоді (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Розрахунок і аналіз грошових коштів на рахунках в банку від операційної діяльності ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за I квартал 2019-2020 рр., тис. грн.

Показник	2019р.	2020р.	Зміна
1. Надходження від реалізації (товарів, робіт, послуг)	12096	10483	1613
2. Витрачання на оплату			
товарів	7716	5930	1786
працівникам	1069	1117	-48
бюджету	2586	2421	165
інші	257	330	-73
Разом витрачання	11628	9798	1830
Рух грошових коштів від операційної діяльності	468	685	-217

В процесі проведення аналізу необхідно вивчити динаміку залишку коштів на поточному рахунку та період знаходження капіталу в даному виді активів. Період знаходження капіталу у грошових коштах визначається за формулою 3.1:

$$ПЗК = \frac{ЗГК * Дп}{\sum Кт ГК} \quad (3.1)$$

де, ПЗК - період знаходження капіталу у грошових коштах

ЗГК – середні залишки грошових коштів на поточному рахунку

Дп – дні періоду;

$\sum Кт ГК$ - сума кредитових оборотів за грошовими рахунками

Аналіз руху грошових коштів від поточної господарської діяльності є

оптимальність залишків грошових коштів. Будь-яке підприємство завжди повинно мати певний залишок грошових коштів на рахунках з метою виконання своїх договірних зобов'язань та забезпечення достатньої платоспроможності. Аналіз періоду знаходження капіталу у грошових коштах за формулою 3.1 проведемо у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Розрахунок періоду знаходження капіталу у грошових коштах ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» у I кварталі 2019-2020 рр.

Показник	I квартал 2019 р.	I квартал 2020 р.	Зміна
1. Середні залишки грошових коштів на поточному рахунку, тис. грн	138	50	+88
2. Сума кредитових оборотів по рахунку 31 «Рахунки в банку», тис. грн	10112	5875	+4237
3. Період знаходження капіталу в грошових коштах в банку, дн.	4,912	3,063	-1,84

На підставі приведених даних можна зробити висновок, що за звітний період знаходження капіталу в грошових коштах в банку зменшився на 1,84 дні, що необхідно оцінити позитивно.

Це свідчить про організацію більш планомірного надходження та витрачання грошових коштів в банку.

Важливим показником аналізу грошових коштів виступає платоспроможність підприємства.

Платоспроможність означає наявність у ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» грошових коштів і еквівалентів, достатніх для розрахунків по кредиторській заборгованості, що вимагає негайного погашення.

Автор у своїх працях виділяє наступні ознаками платоспроможності є:

1. Наявність грошей на розрахунковому рахунку.
2. Відсутність простроченої кредиторської заборгованості [54].

Наявність незначних залишків грошей на розрахунковому рахунку ще не означає, що підприємство неплатоспроможне, адже кошти на поточний рахунок можуть надійти впродовж кількох днів.

Для оцінки платоспроможності на підприємстві ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» складається платіжний баланс (календар) (табл. 3.3).

Якщо сальдо в активі платіжного балансу, то це означає: підприємство неплатоспроможне та навпаки. Відомо, що оцінка рівня платоспроможності дається за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто з урахуванням часу, необхідного для перетворення їх у готівку [65].

Таблиця 3.3 - Платіжний баланс (календар) ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за IV квартал 2020 р.

Актив			Пасив		
Наявні кошти для покриття заборгованості	на початок	на кінець	Негайні та інші платежі	на початок	на кінець
1. Грошові кошти на розрахунковому рахунку, в касі і ін. рахунках	140	120	1. Заборгованість кредиторів	3257	6000
2. Розрахунки з дебіторами	8160	6500	2. Заборгованість інша	33000	22000
Всього	8300	6620	Всього	36257	28000
Сальдо	27975	21380			
Баланс	36275	28000	Баланс	36275	28000

Отже, є три рівні платоспроможності підприємства, оцінку яких проводять за допомогою трьох коефіцієнтів: грошова, розрахункова і ліквідна платоспроможність. Методика визначення грошової платоспроможності ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» у 2019 році представлена у табл. 3.4.

Таким чином, коефіцієнт грошової платоспроможності на кінець періоду становив 0,0205, що нижче порівняно з початком року на 0,066 пункту, тобто платоспроможність зменшилася на 76,26% $((0,179 / 0,170 \times 100) - 100)$.

Цей показник свідчить, що на звітну дату може бути погашено тільки

23,73% короткострокових платіжних зобов'язань.

Для оцінки цього показника необхідно також вивчити конкретну обстановку з термінами платежів по підприємству, оскільки терміни погашення заборгованості настають не водночас.

Таблиця 3.4 - Грошова платоспроможність ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за IV квартал 2020 р.

Засіб платежу	На початок періоду	На кінець періоду	Платіжні зобов'язання продавця	На початок періоду	На кінець періоду
1. Каса	2	4	1. Короткострокові кредити	-	-
2. Розрахунковий рахунок	136	46	2. Кредити, не погашені в строк	-	-
3. Валютний рахунок	-	-			
4. Інші рахунки та грошові кошти	-	-	3. Кредитори	1594	2433
5. Короткострокові фінансові вкладення	-	-			
Всього	138	50	Всього	1594	2433
Коефіцієнт грошової платоспроможності (гр.2:гр.5), (гр.3 гр.6)	0,0865	0,0205			

Методика визначення розрахункової платоспроможності представлена у табл.5.5.

В той же час як свідчать дані табл. 3.5 коефіцієнт розрахункової платоспроможності також зменшився та досяг рівня 0,9815 пункти.

Тобто, якщо на покриття платіжних зобов'язань взяти не тільки грошові кошти, але і кошти в розрахунках, готову продукцію, відвантажені товари, дебіторську заборгованість та інші активи, які реально можна реалізувати, на кінець періоду платіжні засоби практично повністю покривали б платіжні зобов'язання.

Це свідчить про позитивні модифікації фінансового стану підприємства,

однак підприємство проводить нерациональну політику в сфері необоротних активів.

Таблиця 3.5 - Розрахункова платоспроможність ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за IV квартал 2020 р.

Засіб платежу	На початок періоду	На кінець періоду	Платіжні зобов'язання продавця	На початок періоду	На кінець періоду
1. Грошові кошти	138	50	1. Короткострокові кредити	-	-
2. Готова продукція	25465	12676	2. Кредити, не погашені в строк	-	-
3. Дебітори	8159	2656	3. Кредитори	1594	2433
4. Інші активи	-	-	4. Інші поточні зобов'язання	32481	13238
Всього	33762	15382	Всього	34075	15671
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,9908	0,9815			

Методика визначення ліквідної платоспроможності представлена у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Ліквідна платоспроможність ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» за IV квартал 2020 р.

Засіб платежу	На початок періоду	На кінець періоду	Платіжні зобов'язання продавця	На початок періоду	На кінець періоду
1. Грошові кошти, розрахунки та ін. активи	138	50	1. Залучені кошти	34075	15671
2. Запаси	33889	16041	2. Власні оборотні кошти	2196	2477
Всього	34027	16091	Всього	36271	18148
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	0,938	0,8866			

Коефіцієнт ліквідної платоспроможності є найбільш обособлюючим показником. У чисельнику його відображаються всі оборотні кошти, а в знаменнику — позикові та власні джерела їх формування. Цей показник

перевищував одиницю і становив на кінець періоду 0,8866. Отже, всі три коефіцієнти платоспроможності свідчать про те, що підприємство відповідає параметрам, необхідним для здійснення з ним кредитних та інших фінансових відносин.

Проаналізувавши платоспроможність ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИС» у 2020р., необхідно проаналізувати показники оборотності коштів, основними з яких є:

1. Мінімальна сума грошей, що необхідна для проведення господарських операцій, яка визначається за формулою 3.2:

$$Гм = \frac{В_{оп}}{Ог} \quad (3.2)$$

де, Гм — мінімальна сума грошей;

Воп — операційні витрати;

Ог — оборотність грошей.

Операційні витрати — це витрати грошей на купівлю товару і сировини, заробітну плату, виплату відсотків, дивідендів.

2. Оборотність коштів, яка визначається за формулою 3.3 або формулою 3.4:

$$Ог = \frac{360 \text{ дн}}{Цо} \quad (3.3)$$

$$Ог = \frac{360 \text{ дн}}{Пзк} \quad (3.4)$$

де, Од — оборотність грошових коштів;

Цо — цикл оборотності грошових коштів;

Пзк — кількість днів між закупівлею сировини і надходженням виручки від продажу товарів (робіт, послуг).

Таким чином, можна розрахувати вказані показники. Так, цикл обороту засобів підприємства становить 22 дні, річні витрати — 15505 тис.грн, оборотність коштів становитиме $360/22 = 16,4$ (днів), а мінімальна сума грошей, яку підприємство може тримати в обороті, визначається: $15505 / 16,4 \text{ днів} = 949 \text{ тис. грн.}$

Отже, для підтримання ліквідності протягом року підприємство повинно тримати в обороті 949 тис.грн. Якщо в обороті буде менше грошей, це призведе до погіршення фінансового стану, якщо більше — це буде не вигідним для підприємства, бо за одержані в борг кошти треба платити відсотки. Цей розрахунок рекомендується робити, коли надходження грошових коштів є рівномірними.

Важливим показником здійснення аналізу коштів виступає аналіз ліквідності підприємства, який розраховується шляхом співставлення поточних активів до поточних пасивів підприємства. В першу чергу необхідно визначити як змінився коефіцієнт ліквідності за рахунок факторів першого порядку за формулами 3.5, 3.6 та 3.7:

$$K_{пл_0} = \frac{ПА_0}{ПП_0} \quad (3.5)$$

$$K_{пл_{ум}} = \frac{ПА_1}{ПП_0} \quad (3.6)$$

$$K_{пл_1} = \frac{ПА_1}{ПП_1} \quad (3.7)$$

Для розрахунку впливу поточних активів та поточних пасивів на коефіцієнт поточної ліквідності використаємо зведені дані, що представлені у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Вихідні дані для розрахунок впливу факторів на коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» у IV кварталі 2020р.

Показники	На поч. періоду	На кін. періоду	Відхилення	
			Абсолютне відхилення,	Темп росту, %
1. Поточні активи (ПА)	33762	15382	-18380	45,56
2. Поточні пасиви (ПП)	34075	15671	-18404	45,98
3. Коефіцієнт ліквідності (Кпл)	0,9908	0,9815	-0,00925	99,06

З метою проведення факторного аналізу необхідно використати прийом елімінування - ланцюгових підстановок (табл. 3.8). скористаємося для цього представленими формулами 3.5-3.7.

Таблиця 3.8 - Розрахунок впливу факторів на коефіцієнт ліквідності ТОВ «УКРБУДЕНЕРГОЗАХИСТ» у IV кварталі 2020р.

Підстановка	Поточні активи (ПА) (X1)	Поточні пасиви (ПП) (X2)	Коефіцієнт ліквідності (Кл) (У)	Розмір впливу фактору
«0»	33762	34075	0,99081438	0
«1»	15382	34075	0,451415994	-0,53939
«2»	15382	15671	0,981558292	0,53014
Сумарний вплив факторів				-0,009256

Розрахункові дані табл. 3.8 свідчать, що зміна рівня коефіцієнта ліквідності загальне становить (-0,006256) пункти, у тому числі, за рахунок зміни суми поточних активів підприємства на (-0,53939) пункти, за рахунок зміни поточних зобов'язань на 0,53014 пункти.

Таким чином, можна зробити висновки, що базовому підприємству слід налагодити працю у напрямку створення належної системи внутрішнього аудиту за платіжною дисципліною для своєчасного подання адміністрації інформації про виконання контрактів, зобов'язань перед банками, постачальниками і покупцями. Підприємство використовує тільки власний капітал, тому здержує темпи свого розвитку (у зв'язку з неможливістю розширення своєї діяльності за рахунок залучення залучених коштів. Підприємство за звітний період зменшило свою діяльність, знизилась кількість покупців і, відповідно, і дебіторська заборгованість. Простроченої дебіторської заборгованості у підприємства немає. Можна порекомендувати підприємству знайти більш вигідних орендо отримувачів великих площ.

3.2. Аудит операцій на поточному рахунку

Правильний підхід до управління та контролю за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни в сучасних умовах набуває важливого значення, особливо в тих підприємствах, де значна частина господарських операцій здійснюється через касу поточний рахунок.

В Господарському кодексі підкреслено, що для активного впливу на всю господарську діяльність і з метою забезпечення ефективного управління підприємство повинно здійснювати суворий контроль за раціональним використанням грошових, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Ці завдання вимагають підвищення рівня контролю за використанням коштів, здійснення профілактичних заходів для попередження нестач, розтрат, крадіжок та інших зловживань [69].

Останнім часом в Україні приділяється особлива увага удосконаленню організації внутрішнього контролю.

Одним із елементів інфраструктури, який може істотно впливати на становлення і розвиток підприємства є структура незалежного контролю та консультування – аудит і, особливо внутрішній аудит, про що свідчать організаційні принципи функціонування і той спектр послуг, який може надавати дана структура і його спрямованість на забезпечення інтересів конкретного власника.

Принципи функціонування внутрішнього аудиту не суперечать основним принципам функціонування підприємства і при відповідному рівні організації структури внутрішнього аудиту сприятимуть утвердженню та дотриманню цінностей і переваг кооперативного руху. Слід зауважити, що внутрішній аудит не може виконувати функції ревізійної комісії, організаційне призначення і принципи функціонування якої не відповідають його основному призначенню.

Перш, ніж пропонувати методику проведення внутрішнього аудиту, розглянемо зміст внутрішнього аудиту. Обсяг і мета внутрішнього аудиту змінюються й залежать від розміру, структури суб'єкта господарювання, вимог його управлінського персоналу. Як правило, внутрішній аудит складається з одного чи кількох наведених елементів [30]:

- огляд систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Відповідальним за створення адекватних систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю є управлінський персонал. Внутрішній аудит, як

правило, передбачає конкретну відповідальність за перевірку цих систем і моніторинг їх функціонування, а також передбачає надання рекомендацій для їх удосконалення;

- перевірка фінансової та господарської інформації. Цей елемент може включати перевірку способів, що застосовуються для визначення, виміру, класифікації цієї інформації і складання звітності про неї та конкретний запит щодо окремих статей, у тому числі детальне тестування операцій, залишків на рахунках і процедур;

- перевірка економічності та продуктивності діяльності, у тому числі нефінансові заходи контролю суб'єкта господарювання;

- перевірка дотримання законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог, а також політики, директив управлінського персоналу та інших внутрішніх вимог.

Внутрішній аудит є підрозділом суб'єкта господарювання. Для вивчення і здійснення попередньої оцінки функції внутрішнього аудиту важливими критеріями є:

- організаційний статус: конкретний статус служби внутрішнього аудиту на суб'єкті господарювання і вплив цього статусу на об'єктивність. В ідеальному випадку служба внутрішнього аудиту звітує перед управлінським персоналом найвищого рівня щодо своєї діяльності й не має жодної відповідальності за цю діяльність;

- обсяг діяльності, тобто характер і обсяг завдань, що виконуються внутрішніми аудиторами;

- чи здійснюється внутрішній аудит особами, які мають відповідні технічну підготовку і професіоналізм;

- чи належним чином здійснюється планування, контроль, перевірка та документування внутрішнього аудиту.

Одним із найважливіших етапів організації внутрішнього аудиту є визначення методики перевірки найбільш мобільних та ліквідних видів активів підприємства – грошових коштів та їх еквівалентів. Щодо грошових

коштів найбільше різного роду порушень та зловживань, за які до підприємств можуть застосовуватись значні штрафні санкції. Отже, перевірка операцій з грошовими коштами є важливою під час проведення внутрішнього аудиту. Методику аудиту операцій з грошовими коштами в повному обсязі не достатньо розглянуто в літературних джерелах, тому вона потребує ґрунтовної теоретичної розробки. Виходячи з теми дослідження, зупинимось більш детально на розробці методики проведення внутрішнього аудиту операцій з грошовими коштами, що являє собою «сукупність способів і прийомів, що дають можливість провести перевірку системно та найбільш доцільній послідовності, тобто це система способів, прийомів і правил, призначена для вивчення господарської діяльності підприємств» [25], і включає розробку програми проведення перевірки, конкретні прийоми і способи для здійснення внутрішнього аудиту операцій з грошовими коштами на поточних рахунках банку.

Основні етапи операційної перевірки грошових коштів включають в себе:

- оцінка системи бухгалтерського обліку та стану внутрішнього контролю за рухом і збереженням грошових коштів;
- складання плану та програми аудиторської перевірки грошових коштів;
- виконання аудиторських та аналітичних процедур з метою досягнення цілей перевірки;
- узагальнення і реалізація результатів аудиторської перевірки.

Для встановлення методики внутрішнього аудиту грошових коштів на підприємствах визначимо мету і завдання такого аудиту.

Аналіз спеціальної економічної літератури надав можливість побудувати та запропонувати до впровадження в практичну діяльність схему аудиту операцій на рахунках у банку, яку представлено на рис. 3.2.

Розпочинаючи аудит операцій на поточному та інших рахунках у банку, слід розробити детальну програму аудиторської перевірки, яка повинна включати наступні питання:

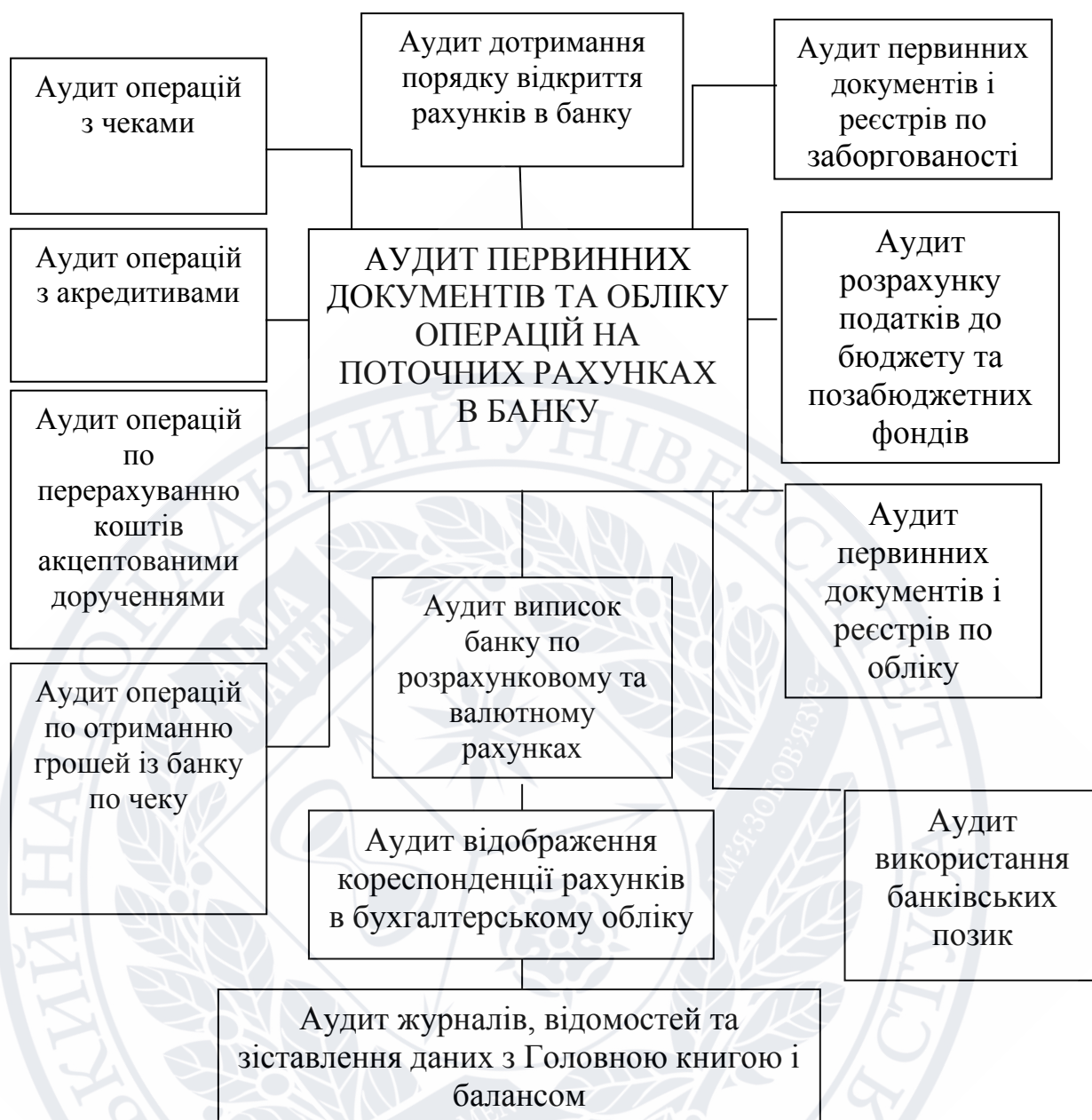

Рисунок 3.2. Структурна схема аудиту операцій на поточних рахунках у банку

- - установлення кількості поточних, валютних, розрахункових та інших рахунків в установах банку;
- - відповідності господарських операцій, які відображаються на вказаних рахунках, чинному законодавству;
- - перевірка повноти і своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надійшли на рахунки підприємств;

- - своєчасності перерахування податків до бюджету й обов'язкових платежів;
- - перевірка правильності кореспонденції рахунків за банківськими операціями [15].

Грошові кошти та залишки на банківських рахунках є ліквідними активами. Через свою ліквідність грошові кошти є найбільш вразливими з усіх активів підприємства, тому розтрата та крадіжки грошових коштів більш вірогідні, ніж інших активів.

У цьому зв'язку у табл. 3.9 нами представлена класифікація зловживань і порушень за видами, що можливі під час роботи з грошовими коштами.

Таблиця 3.9 - Класифікація зловживань і порушень за видами

Види зловживань та порушень	Форма прояву
Привласнення готівки, що одержана в банку	Неоприбуткування готівки, що одержана
Неповне відображення в обліку операцій на поточному рахунку	Невідображення в обліку одержаних в банку сум і одночасне вилучення приблизно на таку суму, яка надійшла на поточний рахунок
Неправильний підрахунок підсумків у облікових регістрах	Те ж
Неправильне відображення операцій на поточних рахунках у національній валюті	Віднесення одержаної готівки на витрати виробництва, замість оприбуткування в касі
Перерахування коштів постачальникам на основі їх розрахунків з незрозумілим і неповним штампом	Списання придбаних предметів, а не їх оприбуткування
Переведення кредиторської заборгованості підзвітним особам з поточного рахунку через відділення зв'язку	Привласнення посадовими особами заборгованості минулих років і фіктивно нарахованих сум

Окреслена класифікація зловживань допомагає оцінити стан внутрішнього контролю на підприємстві. При визначенні стану внутрішнього контролю на підприємстві використовуються фактичні перевірки, обстеження,

спостереження, анкети, спеціальні тести тощо. Це необхідно для отримання доказовості повноти, точності та правдивості даних, які обробляються системою обліку. На основі отриманої інформації аудитор виділяє об'єкти, які потребують підвищеної уваги під час перевірки, прогнозує необхідну кількість аудиторських процедур, їх зміст, тощо. Недоліки системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю за рухом та збереженням грошових коштів на підприємстві, які будуть виявлені, а також рекомендації щодо їх усунення знаходять своє відображення у підсумковій документації.

Зміст, масштаб і кількість аудиторських процедур, що відображають у плані та програмі аудиторської перевірки.

В процесі планування внутрішнього аудиту важливим етапом є розробка програми проведення перевірки операцій з обліку грошових коштів, що визначає характер, терміни і обсяги запланованих прийомів і способів аудиту, необхідних для того, щоб здійснити загальний план аудиту. Від правильності і повноти складання програми залежить ефект всієї перевірки. Програма перевірки допомагає послідовно і цілеспрямовано вивчити всі напрями обліку грошових коштів без пропусків або повторів. Крім того, правильно складена програма аудиту може слугувати одночасно і засобом контролю за роботою аудиторів у складі групи.

На етапі виконання аудиторських та аналітичних процедур проводяться збір аудиторських доказів та їх документування. Аудитор одержує аудиторські докази, виконавши одну або кілька таких процедур: перевірка, спостереження, запит і підтвердження, підрахунок і аналітичні процедури. Тривалість виконання таких процедур залежатиме від часу, протягом якого будуть отримані аудиторські докази. Аудитори повинні отримати докази щодо того, що:

- грошові кошти дійсно існують на певну дату;
- грошові кошти дійсно належать підприємству, яке перевіряється;
- операції з грошовими коштами, які відображені в облікових регістрах дійсно відбулися;

- всі операції, які відбувалися з грошовими коштами повністю відображені в бухгалтерському обліку;
- грошові кошти відображені в обліку за правильною вартістю.

Перевіряючи рух коштів на рахунку банку, аудитор проводить перевірку виписок банку та одночасно вивчає документи підприємств-контрагентів, що додаються до виписок. При цьому необхідно перевірити порядкову нумерацію виписок банку, правильність перенесення підсумків і залишків в облікові реєстри, визначити чинність та обґрунтованість операцій і правильність віднесення витрат на відповідні бухгалтерські рахунки. Якщо у підприємства відсутні окремі виписки банку, то необхідно отримати з банку засвідчені копії.

При перевірці залишку грошових коштів на банківському рахунку аудитор повинен врахувати можливість зловживань, про які було згадано раніше. Тому він повинен збільшити обсяг процедур перевірок грошових коштів в кінці звітного періоду, особливо, якщо система внутрішнього контролю неефективна.

Суттєвим моментом перевірки залишку на рахунку грошових коштів є отримання письмового банківського підтвердження. Дані із банківського підтвердження повинні бути звірені з сумами у відповідній банківській виписці. Аналогічно і вся інша інформація із банківських виписок повинна бути перевірена. Серед процедур, завдяки яким можна викрити зловживання в сегменті грошових надходжень і витрат, ефективними є оглядова перевірка записів в Головній книзі по рахунках 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти» на нестандартні бухгалтерські проводки, звірка замовлень на реалізацію з наступними грошовими надходженнями, перевірка фактів і супровідної документації по безнадійних боргах, доходів від реалізації [25].

Кожен випадок порушення типової кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку перевіряється за первинними документами, які дають змогу виявити, чи не здійснено навмисне перекручення облікових і звітних даних та інші зловживання [30].

Отже, при внутрішньому контролі на досліджуваному підприємстві

перевірялась правильність ведення бухгалтерського обліку, зокрема грошових коштів на рахунках у банку. При внутрішньому контролі порушень не було виявлено.

Висновки до розділу 3

1. Дослідження інформаційного забезпечення аналізу та основні його завдання надало можливість сформулювати алгоритм аналізу та визначити концептуальні основи аналізу операцій на поточних рахунках у банку, що поєднують мету, задачі, об'єкти, принципи, способи аналізу тощо.

2. Підвищення рівня платоспроможності підприємства залежить від поліпшення результатів його господарської діяльності за всіма видами. Разом з тим, надійний фінансовий стан залежить також від раціональної організації використання фінансових ресурсів. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що підприємству варто зосередити увагу на організацію більш планомірного надходження та витрачання грошових коштів в банку в системі грошових потоків.

3. Здійснений факторний аналіз грошових коштів надав можливість запропонувати базовому підприємству налагодити працю у напрямку створення належної системи внутрішнього аудиту за платіжною дисципліною для своєчасного подання адміністрації інформації про виконання контрактів, зобов'язань перед банками, постачальниками і покупцями. Підприємство використовує тільки власний капітал, тому здержує темпи свого розвитку у зв'язку з неможливістю розширення своєї діяльності за рахунок залучення залучених коштів.

4. Ефективність аудиту операцій на рахунках банку залежить від раціональності його планування та послідовності проведення. Зазначене, уможливило розробити для досліджуваного підприємства структурно-логічну схему аудиту та систематизувати класифікацію зловживань і порушень за їх видами.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах неможливо переоцінити роль та значення грошових коштів в фінансово-господарській діяльності підприємства. Від наявності достатності вірного управління грошовими коштами залежить життєздатність підприємства, ефективність його діяльності та можливі темпи його зростання. Кошти обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки.

Підсумки здійсненого дослідження:

1. Дослідження в частині теоретичних основ та сутності грошових коштів на рахунках в банку надали можливість розглянути форми безготівкових операцій. Для налагодження ефективної системи управління безготівковими операціями запропоновано до впровадження в практичну діяльність структурно-функціональні компоненти системи оптимізації операцій на поточному рахунку в банку. Розглянуто порядок черговості платежів, що здійснюються на поточних рахунках банку.

2. Здійснено критичний нормативно-правової бази та спеціальної літератури з теми дослідження, що надало зробити висновки про відсутність ґрунтовних досліджень процесу безготівкових розрахунків, як основу та базу подальшої діяльності підприємства.

3. Розглянуто системний підхід щодо класифікації грошових потоків, які виникають на підприємствах, як інформаційної основи системи бухгалтерського обліку. Грошові потоки доцільніше класифікувати за рядом потенційно можливих характерних ознак, що виникають на практиці та визначають специфіку відповідного рівня управління – стратегічного, поточного й оперативного. Відмінністю розглянутої класифікації грошових потоків є виділення й групування класифікаційних ознак за рівнями організації управління на підприємствах. Така класифікація грошових потоків

дозволить цілеспрямовано здійснювати планування й бюджетування, облік і аудит грошових потоків.

4. Вивчаючи організацію обліку та інформаційне забезпечення обліку операцій на поточних рахунках банку було проаналізовано порядок здійснення операцій в системі «Клієнт-банк», визначено переваги та недоліки застосування дистанційного надання послуг системою та узагальнено схему документування таких операцій.

5. З метою обґрунтування економічної основи для інформаційної системи обліку, аудиту та аналізу руху грошових коштів на рахунках банку запропоновано схему документального відображення надходжень та вибуття грошових коштів, запропоновано фрагмент графіку документообороту, що є складовою організації обліку розробки механізму управління документообігом розрахункових операцій підприємства, а також удосконалено реєстр документів до сплати, що використовується досліджуванім підприємством в процесі фінансово-господарської діяльності.

6. Методика ведення обліку грошових коштів на досліджуваному підприємстві відповідає діючій методиці, разом з тим задля оптимізації коштів на рахунках банку від різних видів діяльності нами розроблено систему аналітичного обліку руху грошових коштів на рахунках банку та фрагмент робочого плану рахунків з урахуванням операційної, фінансової та інвестиційної.

7. Вивчено міжнародну практику ведення обліку операцій на рахунках банку та здійснено порівнянні з вітчизняною практикою. Розглянуто форми звірки банківських документів, які використовуються у міжнародній практиці та методику складання фінансової звітності про руху грошових коштів за міжнародними стандартами.

8. Проведено дослідження в організації та методиці ведення управлінського обліку, що надало можливість запропонувати можливість впровадження управлінського обліку операцій на рахунках банку в частині управління грошових потоків підприємства, з урахуванням видів діяльності

досліджуваного підприємства.

9. Дослідження інформаційного забезпечення аналізу та основні його завдання надало можливість сформулювати алгоритм аналізу та визначити концептуальні основи аналізу операцій на поточних рахунках у банку, що поєднують мету, задачі, об'єкти, принципи, способи аналізу тощо.

10. Підвищення рівня платоспроможності підприємства залежить від поліпшення результатів його господарської діяльності за всіма видами. Разом з тим, надійний фінансовий стан залежить також від раціональної організації використання фінансових ресурсів. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за звітний період знаходження капіталу в грошових коштах в банку зменшився на 1,84 дні, що необхідно оцінити позитивно та свідчить про організацію більш планомірного надходження та витрачання грошових коштів в банку в системі грошових потоків. Здійснений факторний аналіз грошових коштів надав можливість запропонувати базовому підприємству налагодити працю у напрямку створення належної системи внутрішнього аудиту за платіжною дисципліною для своєчасного подання адміністрації інформації про виконання контрактів, зобов'язань перед банками, постачальниками і покупцями. Підприємство використовує тільки власний капітал, тому здержує темпи свого розвитку (у зв'язку з неможливістю розширення своєї діяльності за рахунок залучення залучених коштів).

11. Ефективність аудиту операцій на рахунках банку залежить від раціональності його планування та послідовності проведення. Зазначене, уможливило розробити для досліджуваного підприємства структурно-логічну схему аудиту та систематизувати класифікацію зловживань і порушень за їх видами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Фінансові ресурси та фінансові потоки. Теоретичний аналіз. Х. 2003. С. 55.
2. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. К. : ЦНЛ, 2006. 440с.
3. Баліцька В. В. Грошові потоки в контексті виробничої діяльності підприємств України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 8. С. 81–86.
4. Баліцька В. В. Загальні параметри грошових потоків підприємств України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 7. С. 121–126.
5. Белінська Я.В. Вплив грошово-кредитної політики на макропоказники конкурентоспроможності економіки. *Економічний часопис-XXI*. № 9-10 (1)'2014 URL.: <http://soskin.info/ea/2014/9-10/201425.html> (дата звернення: 17.08.2021).
6. Босак А. О., Рогальський Р. Б., Босак В. А. Передумови формування системного підходу до менеджменту. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. Львів : Львівська політехніка. 2011. С. 38–47.
7. Бочарова Т. А. Организация денежного оборота производственной сферы в системе макроэкономических взаимосвязей : монографія. Сев.-Осет. гос. ун-т. Владикавказ : Изд-во СОГУ. 2002. 337 с.
8. Бурцев В. В. Система внутреннего финансового контроля коммерческой организации. *Аудит и финансовый анализ*. 2004. № 1. С. 17–22.
9. Варава В. Нормативно-правове забезпечення обліку грошових потоків підприємств. *Вісн. КНТЕУ*. 2006. № 5. С. 47–55.
10. Гварлиани Т. Е. Денежные потоки в страховании / Т. Е. Гварлиани, В. Ю. Балакирева. М. : Финансы и статистика. 2004. 336 с.
11. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник К. : Лібра. 2003. 704 с.
12. Голов С.Ф. Гармонизация финансовой отчетности в соответствии с планом действий «Украина – ЕС». *Бухгалтерский учет и аудит*. 2005.

№ 4. С. 7-16.

13. Гуцайлюк З. В., Мачуга Р. І. Інформаційна система бухгалтерського обліку в управлінні промисловим підприємством: рівні формування та напрямки використання. *Вісн. ЖДТУ*. 2010. № 3. С. 70–74.

14. Гриліцька А.В. Удосконалення класифікації грошових потоків. *Економіка: проблеми теорії та практики*: Збірник наукових праць. Вип. 203: В 4 т. Том IV. Дніпропетровськ: ДНУ. 2005. С. 936–941.

15. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посіб. К. : ЦНЛ. 2004. 245 с.

16. Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. К. : Знання. 2010. 395 с.

17. Дорошенко О.О. Інформаційне забезпечення контролю господарської діяльності бюджетних установ. Зб. наук. праць Кіровоград. нац. техніч. ун-ту. 2010. Вип. 18, ч. I. С. 160–165.

18. Економічний аналіз : навч. посіб. / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.] ; під ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. [вид. 2-ге, переробл. і допов. К. : КНЕУ. 2003. 556 с.

19. Економічний енциклопедичний словник. У 2 т. Т. 1 / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій. Львів. 2005. С. 346.

20. Ефимова О. В. Финансовый анализ. 2-е изд. перераб. и доп. М. : Бухгалтерский учет. 2008. 319 с.

21. Євдокимов В. В. Взаємозв'язок бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю в управлінській діяльності підприємства. *Вісн. Житомир. держ. технолог. ун-ту*. 2009. № 4. С. 42–45.

22. Жук В. М. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : Міжнар. зб. наук. пр. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз / [відп. ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинець]. Житомир : ЖДТУ. 2010. Вип. 2 (17). С. 100–105.

23. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. / О. М. Томашевський, Г. Г. Цигелик, М. Б. Вітер, В. І. Дудук. К. : ЦУЛ.

2012. 296 с.

24. Кабан А.Ф. Економіко-математичні методи і моделі: Навч. посібник. Інститут змісту і методів навчання, Одеський держ. екон. ун-т. К.: 1996. 162 с.

25. Кадуріна Л.О. Основи аудиту: Навчальний посібник. К.: Слово. 2003. 184 с.

26. Ковалёв В. В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчётности. М. : Финансы и статистика. 2009. 512 с.

27. Ковальова О. В., Гришко Н. В. Проблеми аудиту грошових коштів і їх рішення. *Наукове товариство Івана кушніра*. Аудит. 2012. С. 16–21.

28. Контроллинг как инструмент управления предприятием [Ананькина Е. Л., Данилочкин С. В., Данилочкина Н. Г. и др.] ; под ред. Н. Г. Данилочкиной. М. : ЮНИТИ-ДАНАю 2003. 279 с.

29. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навч. посіб. Рівне : НУВГП. 2010. 176 с.

30. Корягін М. В. Облік, аналіз та аудит : навч. посіб. К. : Кондор. 2008. 618 с. .

31. Кочерин Е. А. Контроль в системе управления социалистическим производством. Вопросы теории и практики. М. : Экономика, 2002. 216 с.

32. Кириченко А. Облік грошових коштів у касі. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2001. № 9. С. 12-21.

33. Краєвський Д.С. Деякі облікові аспекти грошових коштів. *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України»*. 19 червня 2015 р., ВТЕІ КНТЕУ, С.12-13.

34. Крейнина М. И. Финансовый менеджмент : учеб. пособие / Крейнина М. И. – 2-е изд., перераб. и доп. М. : Дело и Сервис, 2001. 400 с.

35. Кулиняк І. Я., Перелигіна О. В. Науково-теоретичні підходи до створення інформаційних систем управління на підприємствах. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. Львів.

2012. № 722. С. 373–377.

36. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій. Тернопіль : Економічна думка. 2005. 124 с.

37. Лаврук В. В. Створення та впровадження управлінських інноваційних інформаційних систем в аграрних підприємствах. *Наукові пр. Полтав. держ. аграр. акад.* Серія: Економічні науки. 2011. Вип. 3, т. 1. С. 160–167.

38. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. К. : КНТЕУ. 2005. 255 с.

39. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : [монографія] / Ю. Я. Лузан. К. : ННЦ Інститут аграрної економіки. 2010. 470 с.

40. Людвенко Д. В. Інформаційні системи і технології в обліку витрат сільськогосподарських підприємств. Науковий вісн. НУБіП України : зб. наук. праць. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. К. : Вид-во НУБіП України, 2010. Вип. 169. URL: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/soc_gum/nvnau_eamb/2012_169_2/12ldv.pdf.

41. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності / затв. наказом МФУ від 28.03.2013 № 433 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=373066&cat_id=293536 (дата звернення: 17.08.2021).

42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012 № 929-013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 17.10.2021).

43. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <http://www.mia.kiev.ua/ru/isa.html> (дата звернення: 17.10.2021).

44. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / [під ред. С. Ф. Голова] ; [пер. з англ.]. – К. : ФПБАУ. – 1998. – 736 с.

45. Моляков Д. С., Шохин Е. И. Теория финансов предприятий : учеб. Пособие. М. : Финансы и статистика. 2000. 112 с.

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 10.08.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.08.2021).

47. Новак В. О., Макаренко Л. Г., Луцький М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту : навч. посіб. К. : Кондор. 2006. 462 с.

48. Новаківський І. І., Грибик І. І., Федак Т. В. Інформаційні системи у менеджменті: системний підхід : навч. посіб. 2-е вид., переробл. і допов. Львів : Вид-во Львів. Політехніки. 2010. 260 с.

49. Основи організації електронного документообігу : підручник : у 2 т. / [Васюков І. В., Головань С. М., Давиденко А. М. та ін.] ; Держ. ун-т інформ.-комунікац. технологій ; під ред. В. О. Хорошка. К. : ДУІКТ.2008. 230 с.

50. Осовська Г. В. Основи менеджменту : підручник. 3-є вид., переробл. і допов. К. : Кондор. 2008. 664 с.

51. Пархоменко О. В. Роль інформаційно-аналітичного забезпечення в управлінні функціональними системами. *Проблеми науки*. 2006. № 10. С. 18–22.

52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 17.08.2021).

53. Полякова Я.О. Принципи функціонування передавального механізму. *Проблеми економіки*. URL: http://www.problecon.com/annotated-catalogue/?year=2014&abstract=2014_01_0 (дата звернення: 17.08.2021).

54. Пономаренко В. Прийняття рішень при плануванні діяльності підприємства. Бюджети та їх місце в системі фінансово-економічного планування та управління. *Економіка, фінанси, право*. 2008. № 9. С. 3.

55. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 11.10.2021).

56. Про електронний цифровий підпис : закон України від 22 трав. 2003 р. № 852–IV. *Урядовий кур'єр*. 2003. 2 черв. (№ 119).

57. Пушкар М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : монографія. Тернопіль : Карт-Бланш. 2006. 334 с.
58. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / под ред. В. А. Микрюкова ; [пер. с англ.]. М. : Аудит : ЮНИТИ. 2008. 616 с.
59. Рубинштейн Т. Б. Планирование и расчеты денежных средств фирм и компаний. М. : Ось-89. 2001. 608 с.
60. Сава А. П. Проблеми і перспективи застосування облікових комп'ютерних технологій в управлінні аграрними підприємствами. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_3/193.pdf. (дата звернення: 11.10.2021).
61. Савчук В. П. Управление финансами предприятия. [2-е изд.] М. : БИНОМ : Лаборатория знаний. 2005. 480 с.
62. Станиславчик Е. Н. Основы финансового менеджмента. М. : Ось-89, 2001. 128 с.
63. Степанова Я. М., Рассмакін В. Я. Основы электронного документооборота : навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 155 с.
64. Сухарева Л.О., Стефківський В.М., Христенко А.В. Загальна логіка і принципи моделювання методик контролю управлінських рішень. *Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки»*. Т.2, Вип. 52. 2012. С. 325- 331.
65. Терехова В. А. Стратегический управленческий учет: состояние и развитие в зарубежных странах. *Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях*. 2000. № 4. С. 9–12.
66. Томчук В. В. Грошові потоки у системі інтегрованого бухгалтерського обліку. *Зб. наук. праць Таврій. держ. агротехнологіч. ун-ту* Серія: Економічні науки / під ред. М. Ф. Кропивка. Мелітополь : Люкс, 2013. № 2 (22), т. 2. 342 с. С. 266–277.
67. Томчук В. В. Економічна сутність грошових потоків. Запровадження МСФЗ в Україні: проблеми та перспективи для аграрного сектору. *VII Міжнар. наук.-практ. конф. ННЦ [«ІАЕ»] НААН*, 25 листоп. 2011 р. : зб. тез та виступів. 2011. С. 424–427.

68. Україна. М-во фінансів. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ М-ва фінансів України 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 11.10.2021).

69. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посіб. [2-ге вид.]. К. : Знання-Прес. 2003. 223 с.

70. Фінансовий менеджмент : підручник . К. : КНЕУ. 2005. 535 с.

71. Фінансовий облік 2 : навч. посіб. / [Н. М. Ткаченко, О. В. Борович, І. Л. Цюцяк, А. Л. Цюцяк] ; під заг. ред. Н. М. Ткаченко. К. : Алерта, 2014. 456 с.

72. Харко А. Ю. Бюджетування у процесі управління фінансовою діяльністю підприємства. *Фінанси України*. 2001. № 9. С. 87–91.

73. Харченко В. А. Система управління грошовими потоками підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 1. С. 61–65.

74. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу / Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С., Пегашаєв Є. В. – 3-те вид. виправл. і допов. М. : ИНФРА-М, 2000. 208 с.

75. Ярошенко С. П. Теоретичні і методологічні основи контролю : монографія / Ярошенко С. П., Пінькас Г. І., Кобичева О. С. Суми : Університетська книга. 2007. 251 с.

ДОДАТКИ

